

vivat academia

tijdschrift van het Verbond der Vlaamse Academici
driemaandelijks nr 105 december 1999

"Evenwicht en rust zijn niet van elkaar te scheiden.

Waar het eerste ontbreekt,

kan de tweede geen stand houden"

(K.W.L. vorst Metternich)

Inhoud

Alles wel beschouwd	1
Werknemersparticipaties	2
Uitreiking van de Ankerprijs 1999	6
De natie en Vlaanderen	11
Geopolitieke beschouwingen rond Vlaamse onafhankelijkheid	17

secretariaat: Vlamingdam 2
8000 Brugge - tel/fax 050/34 57 25
giro 000-0429238-13

verantwoordelijke uitgever: M. Storme
C. Huysmanslaan 93
2020 Antwerpen

Alles wel beschouwd

Globaal denken

Frank Judo

In het discours over de permanente vorming vallen dezer dagen opwekkende geluiden te horen. Met enige vertraging hebben ook onze vroede vaders beseft dat de learning society geen synoniem is van Internet-vretende tieners en evenmin thuishoort in een verre toekomst, waartoe niemand van ons veroordeeld zou zijn. Een land zonder grondstoffen had beter moeten weten, maar net als twee millennia terug is de vreugde groot over de ene zondaar die zich bekeert.

Terecht maken sommige politici zich zorgen over het publiek dat zal worden geconfronteerd met permanente vorming. Dreigt de sociale kloof voortaan niet te liggen tussen knows en don't knows veeleer dan tussen haves en have nots? Welke toegang tot de lerende samenleving waarborgen wij onze werklozen, onze gepensioneerden, onze thuiswerkende ouders? Waar hier en daar nog een pienter sociaal werker aan de eerste categorie denkt, worden beide laatstgenoemde categorieën monter vergeten. Ten onrechte: niet enkel wie buiten zijn wil tijdelijk de arbeidsmarkt verlaat, maar ook wie deze keuze bewust maakt, heeft er alle belang bij voeling te behouden met professioneel noodzakelijke kennis. Net het bestaan van een potentieel van mensen die tijdelijk verkiezen niet buitenshuis te werken, maar daartoe perfect in staat zijn, is het geheim van de arbeidsmarktbeheersing die het Poldermodel kenmerkt.

Dat is de leuke kant voor de werkgevers. Zijn zij dan de lachende derde, die toekijkt hoe Jan Modaal zich na de uren blauwstudeert? Moeten zij dan maar opdraaien voor de bijkomende kosten, wellicht ~ naar goed-Belgische gewoonte ~ met een semi-fiscale bijdrage die te zijner tijd ook voor andere budgettaire doeleinden kan worden ingezet? Het is maar de vraag. De grote winnaar is immers de kandidaat-werknemer, die zijn flexibiliteit op de arbeidsmarkt ziet verhogen en die meer dan ooit zelf in handen heeft of hij al dan niet een zeldzaam ~ en dus duur ~ goed wordt.

Er is trouwens meer dan de learning economy: de hele samenleving is een kennismaatschappij geworden. De informatiemaatschappij van de jaren zeventig en tachtig heeft haar grenzen ontdekt: het is geen kunst meer veel te vernemen, het is een kunst precies te vernemen en om te gaan met de opgedane informatie. Een dergelijke kennis is per definitie zeldzaam en diffuus, omdat elke vorm van informatie ook eigen verwerkingsmethoden vereist. De specialisatie verlaat de professionele sfeer, om ook een kijkje te nemen in cultuur en vrije tijd.

Het spreekt voor zich dat hier een uitdaging van je welste ontstaat voor al wie met cultuur begaan is. Per definitie is cultuur een gecodeerd bezigzijn van een gemeenschap. Bijgevolg sluiten hyperspecialisatie en cultuur mekaar uit. Toeval is het zeker niet dat pedagogen en sociologen dezer dagen de mond vol hebben over "opvoeding tot burgerschap" en "gemeenschapszin". Een dergelijke kennis bepaalt immers de grenzen van groepen en naties ~ en ook kennis van die grenzen behoort tot een permanent leerproces. Nil novo sub sole.

Het VVA ontstond begin deze eeuw als groepering van regionale oud-studentenkringen en heeft tot doel:

- culturele en maatschappelijke vorming ;
- verspreiding van wetenschap en cultuur ;
- behartiging van de belangen van academici, in het bijzonder het universitair onderwijs en onderzoek en permanente vorming ;
- ijveren voor verdere Vlaamse ontvoogding en ontplooiing van de Nederlandse cultuur.

Er zijn VVA-afdelingen in Oostende, Brugge, Ieper, Kortrijk, Gent-Meetsland, Antwerpen, Taxandria, Klein-Brabant, Brussel, Leuven-Hageland, Campinia en Limburg.

Algemeen secretariaat

Machteld LENOIR

adres: Vlamingendam 2, 8000 Brugge
tel/fax: 050/34 57 25
e-mail: vva@vlaca.org

Administratief secretariaat

Frank CEULEMANS

adres: Camille Huysmanslaan 93, 2020 Antwerpen
tel: 03/237 93 92
fax: 03/248 16 05

Werknemersparticipaties

(Eindelijk) op de goede weg

Bart Gombert

I. Kader

Deelname van werknemers in de onderneming kan in verschillende vormen voorkomen, die onderling kunnen worden gecombineerd.

Ten eerste kan men de werknemer laten deelnemen in de winst van de onderneming. De aandeelhouders staan als het ware een deel van hun dividend af ten gunste van de werknemers. Deelname in het kapitaal gaat verder en zorgt ervoor dat de werknemer, net zoals de andere aandeelhouders aan het ondernemingsrisico wordt onderworpen. Een derde vorm is wat men noemt *structurele participatie*, d.w.z. groepsgewijze deelname in de beslissingsstructuren en -processen van de onderneming. Dit kan gaan van medebeheer tot medezeggenschap (bv. het Duitse "Mittbestimmungsrecht").

In de Amerikaanse literatuur wordt de term "*participation*" steeds meer voorbehouden voor deze laatste vorm. Men spreekt ook geregeld van "*inclusion*", teneinde het psychologische aspect van het systeem te benadrukken¹. Deze evolutie toont goed de hoofdbekommernis aan die aan participatie ~ in eender welke vorm ~ ten grondslag ligt: het motiveren van de werknemer.

De voordelen van werknemersparticipatie situeren zich echter op vele vlakken²:

- deelname in de gunstige ondernemingsresultaten verhoogt de motivering van het personeel en verstevigt de band met de onderneming, en beïnvloedt aldus de productie en het rendement in positieve zin;
- het toevoegen van een winstafhankelijke beloningscomponent bovenop een vast basisloon, verhoogt het netto-inkomen van de werknemers, zonder echter de loonkosten blijvend te verzwaren (mits een aangepaste fiscale en parafiscale behandeling). Dit voorkomt het ontsporen van de loonontwikkeling en verhindert dat de concurrentiepositie van een onderneming wordt aangetast;
- het concurrentiemotief is erg belangrijk voor groeiondernemingen, aangezien de sectoren waarin zij actief zijn uiterst concurrentieel zijn en erg snel evolueren. Deze ondernemingen staan in hoge mate bloot aan concurrentie vanuit Angelsaksische landen, waar participatie sterk is ingeburgerd (sommige groeiondernemingen zijn voor meer dan 70% in handen van hun (hoog opgeleide) werknemers). Dit soort ondernemingen is uiterst belangrijk voor de werkgelegenheid en voor het behoud en de ontwikkeling van gespecialiseerde know-how;
- het beheersen van de loonkosten wordt aangewend als concurrentiestrategie op de afzetmarkten maar ook op de arbeidsmarkt: participatie trekt gemotiveerde en gekwalificeerde arbeidskrachten aan en is een verweermiddel tegen brain-drain;
- op lange termijn begunstigt financiële participatie de spaarvorming. Indien deze besparingen, al dan niet via fondsen, in de eigen onderneming worden belegd dragen zij bij tot de aanbreng van risicokapitaal en het verbeteren van de kapitaalstructuur van onze ondernemingen. De besparingen kunnen via spaarplannen en fondsen naar beleggingen in eigen land worden gericht.

De participatie van werknemers in hun onderneming beroert de politieke gemoederen in België nu al ongeveer een decennium. Verscheidene politici hebben hun gewicht in de schaal geworpen (of hebben dat geprobeerd)³. Verscheidene wetsvoorstellen zagen het levenslicht maar stierven een snelle dood. Beter verging het het wetsontwerp dat op 6 januari 1998 werd ingediend door de regering: dit leidde tot een nieuwe wettelijke, fiscale regeling voor aandelenopties toegekend in het kader van de beroepsuitoefening. Daarover straks meer.

Dat het hangijzer zolang veel te heet bleek heeft verschillende oorzaken. Politiek-ideologische tegenstellingen verhinderden lange tijd een consensus en vertroebelden het debat bovendien ook op inhoudelijk vlak. Vooral in syndicale kringen was het verzet groot en speelde men met verdachtmakingen en desinformatie erg in op de persoon in plaats van op het onderwerp. Vooral J.L. Dehaene, die de verdediging van de werknemersparticipatie meermaals op zich nam⁴, moest het vaak ontgelden⁵. Velen vreesden dat de financiële participatie in de praktijk enkel zou worden voorbehouden voor managers en kaderpersoneel, die zo op een fiscaal voordelige wijze een bijkomende vergoeding zouden verkrijgen (vandaar de soms gebruikte benaming *managementoptieplannen*).

Het dient gezegd dat ook aan werkgeverszijde erg onwennig op participatie van werknemers werd gereageerd. Wellicht zit de structuur van het Belgisch economisch weefsel, met haar referentieaandeelhouders, hier voor iets tussen.

Het zou dus verkeerd zijn het wettelijk vacuüm in deze materie in een links-rechts tegenstelling te plaatsen. Dit blijkt des te meer wanneer men nakijkt welke figuren zich in Europa het meest hebben ingezet voor participatie van werknemers: De Gaulle, Erhard, Thatcher en Delors, allen duidelijk van verschillende politieke strekkingen. Dat participatie ideologisch vrij neutraal is blijkt bovendien uit het feit dat historisch gezien zowel het integratieve liberalisme, de katholieke sociale leer als het associatieve socialisme de idee genegen waren⁶.

In de ons omringende landen is het fenomeen werknemersparticipatie reeds lang ingeburgerd, dankzij een vrij sluitende wettelijke omkadering op fiscaal en parafiscaal vlak. De eerste ondersteunende participatiewetten dateren van 1916 in de Verenigde Staten en van 1917 in Frankrijk.

De idee is vooral in de V.S. ook reeds veel verder gevorderd dan in België. Een schoolvoorbeeld van een onderneming met een lange en vergaande participatietraditie is Procter & Gamble, met een kapitaalparticipatiegraad van werknemers van meer dan 19%. Het aandeelhouderschap van Procter & Gamble is voor het overige sterk verspreid, aangezien het gaat om een beursgenoteerde onderneming. Meer in het algemeen is meer dan 20% van de ondernemingen met een notering op de New York Stock Exchange voor meer dan 15% in handen van hun medewerkers⁷.

De spreiding van het aandeelhouderschap is een typisch kenmerk van Angelsaksische ondernemingen, dat in scherpe tegenstelling staat met onze eigen traditie van referentieaandeelhouders (vooral in België en Frankrijk, maar ook Duitsland en Nederland). Dit verklaart voor een groot stuk de verschillende overnamecultuur (die vooral in de V.S. veel agressiever is), het grotere aantal beursgenoteerde bedrijven en de grotere liquiditeit van de kapitaalmarkten in de

V.S. en het V.K.⁸ Het werpt ook een licht op de sterkere participatietraditie in deze landen.

Een coherent wettelijk kader ontbrak tot nog toe in ons land volledig. Men moest het stellen met enkele fragmentarische en weinig praktische regelingen. Dit heeft nochtans geen afbreuk gedaan aan de creativiteit van de bedrijfspraktijk. De nood was dus hoog, mede door het sterk toegenomen belang dat door ondernemingen aan *human resources* wordt gehecht. Sommige van deze creatieve oplossingen kwamen ook uitgebreid naar voor in de actualiteit, zoals de Agfa-Gevaert zaak omtrent sociale zekerheidsbijdragen op winstbewijzen, waardoor de rechtsonzekerheid waarmee ze werden geconfronteerd meteen duidelijk tot uiting kwam. Het Hof van Cassatie besloot uiteindelijk dat winstbewijzen dienen te worden beschouwd als loon en er m.a.w. sociale zekerheidsbijdragen verschuldigd waren, hetgeen de aantrekkingskracht van het systeem niet meteen ten goede kwam.

II. De nieuwe wettelijke regeling⁹

De wet van 26 maart 1999¹⁰ organiseert het fiscaal kader voor aandelenopties voor werknemers. Zulke optie voorziet in het recht voor de werknemer tegen een vooraf vastgestelde prijs (uitoefenprijs) binnen een vooraf vastgestelde termijn aandelen te kopen van de vennootschap waarvoor hij werkt. Indien op het moment van de uitoefening het aandeel in waarde is gestegen, zal de werknemer de optie lichten tegen de goedkopere uitoefenprijs.

De toekenning van een optie n.a.v. een beroepswerkzaamheid wordt beschouwd als een voordeel van alle aard en vormt aldus een belastbaar beroepsinkomen in hoofde van de werknemer. De belasting wordt dus geheven op het ogenblik van de toekenning van de optie en niet van de uitoefening ervan. De wet bepaalt verder de manier waarop de grootte van het voordeel dient te worden gevalueerd. Meerwaarden die later worden gerealiseerd, bv. door verkoop van de optie of de aandelen, zijn belastingvrij.

Van belang is dat het voordeel van de optie vrij is van sociale zekerheidsbijdragen, aangezien het uitdrukkelijk uit het wettelijk loonbegrip wordt gesloten. Een koninklijk besluit is hiervoor in de maak.

Er werd m.a.w. een consensus bereikt in die zin dat de optie enerzijds onmiddellijk wordt belast, ook al heeft de werknemer nog geen echt financieel voordeel ontvangen (en bestaat er trouwens nooit volledige zekerheid of dit voordeel in de toekomst wel degelijk tot uiting zal kunnen worden gebracht), en er anderzijds geen sociale zekerheidsbijdragen zijn verschuldigd en latere meerwaarden door de fiscus ongemoeid worden gelaten.

De nieuwe regeling vermeldt echter niets over de aftrekbaarheid in de vennootschapsbelasting van de kosten van een aandelenoptieplan voor de vennootschap zelf. De vennootschap heeft een deel van haar eigen aandelen ingekocht tegen de marktprijs, teneinde haar verplichtingen onder het optieplan te kunnen nakomen. De werknemer oefent zijn optie uit en koopt ~ aan de lagere uitoefenprijs ~ aandelen van de vennootschap. De minderwaarden op aandelen die hieruit resulteren zijn in principe niet aftrekbaar voor de vennootschap. Bovendien wordt de vennootschap verondersteld een dividend te hebben uitgekeerd ten belope van het verlies dat bij de verkoop van de aandelen

werd gerealiseerd, een dividend dat bij de belastbare basis dient te worden gerekend. Het dividend is wel vrijgesteld van roerende voorheffing.

Gelukkig verklaarde de Minister van Financiën reeds dat de minderwaarden op eigen aandelen die een vennootschap heeft verkregen toch zouden mogen worden afgetrokken. Het probleem dat de (fictieve) dividenduitkeringen in de belastbare basis dienen te worden opgenomen blijft echter bestaan. Een eenvoudige aanpassing van de toepasselijke fiscale wetsbepalingen zou hier soelaas brengen.

III. Besluit

Het nieuwe kader was nodig en lijkt op het eerste gezicht een goede basis te bieden voor het lanceren van aandelenoptieplannen in de praktijk. De participatiepercentages die we kennen uit de Angelsaksische wereld dienen echter niet meteen te worden verwacht. Daarvoor is de structuur van het aandeelhouderschap in onze ondernemingen (voorlopig nog) te verschillend.

Voor grootschalige aandelenoptieplannen moet bovendien worden onderkend dat er onder de aandeelhouders een bereidheid dient te zijn het kapitaal open te stellen voor werknemers en dat deze laatsten dit aanbod ook willen aanvaarden. Vandaar dat tussen beide partijen en meer bepaald tussen de sociale partners een flinke dosis wederzijds vertrouwen noodzakelijk is¹¹. Zolang het wantrouwen dat tussen deze spelers nog steeds aanwezig is ~ en dat zo typisch is voor de West-Europese sociaal-economische geschiedenis ~ mag men van werknemersparticipatie geen wonderen verwachten.

¹ B. WILPERT, "Property, Ownership and Participation: On the growing contradictions between legal and psychological concepts", in R. RUSSEL en V. RUS (ed.), *International handbook of participation in organizations*, Oxford University Press, 1991, 149-164.

² Toelichting bij het Wetsvoorstel Cooreman van 20 december 1990, Sen. 1990-1991, 1175-1: Commission of the European Communities, "The PEPPER report", Promotion of Employee Participation in Profits and Enterprise Results in the Member States of the European Community, Florence en Brussel, 1990.

³ Bijvoorbeeld: Dehaene, Cooreman, Merckx-Van Goey, Delcroix.

⁴ J.L. DEHAENE, "Financiële participatie van werknemers", *E.S.T.*, 1998/3, 331-342.

⁵ M. LAMBRECHTS en A. VAN PUT, "Eigendom en kapitaalparticipatie. Een kwestie van uitsluiting en ontsluiting", in P. HUMBLET (ed.), *Arbeid en Kapitaal. (On)verzoenbaar?*, Gent, MYS & Breesch, 1999, 122. Voor sterke staaltjes van demagogie: G. DE SWERT, "Waandeelhouders. Dehaene Jan-lult maar wat", *Gids op maatschappelijk gebied*, 5/1998, 439-501; W. PEIRENS, "Die Participatie: nee dank u", *A.C.V.-visie*, 2.1998, 9.

⁶ M. LAMBRECHTS en A. VAN PUT, "Eigendom en kapitaalparticipatie. Een kwestie van uitsluiting en ontsluiting", in P. HUMBLET (ed.), *Arbeid en Kapitaal. (On)verzoenbaar?*, Gent, MYS & Breesch, 1999, 137.

⁷ J.R. BLASI en D.L. KRUSE, *The new owners. The mass emergence of employee ownership in public companies and what it means to American business*, Harper Business, 1991, 257 e.v.

⁸ Zie hiervoor de baanbrekende studie van Prof. E. WYMEERSCH, "Elements of Comparative Corporate Governance in Western Europe", in *Aspects of Corporate Governance. The Stockholm Symposium 1993*, M. ISAKKSON en R. SKOG (ed.), Stockholm, Juristförlaget, 1994, 83-116.

⁹ P. DE KOSTER en I. VANDERREKEN, "Het nieuwe regime voor aandelenopties", *Oriëntatie*, 121;

M. VANDENDIJK en A. DE REYMAEKER, "De fiscale behandeling van aandelenopties", *A.F.T.*, 1999, 129.

¹⁰ Wet van 26 maart 1998 betreffende het Belgisch actieplan voor de werkgelegenheid en houdende diverse bepalingen, *B.S.* 1 april 1999.

¹¹ M. LAMBRECHTS en A. VAN PUT, *l.c.*, 137.

Uitreiking van de Ankerprijs 1999

Kortrijk ~ 27 juni 1999

Toespraak door de heer Luc Van den Brande

Minister-president van de Vlaamse regering

Dames en heren,

U zal begrijpen dat het voor mij een bijzondere ervaring is om de "ankerprijs" uit te reiken terwijl men mijn anker aan het Martelaarsplein licht. Ik geef er daarom de voorkeur aan enkele persoonlijke beschouwingen te geven bij verleden en toekomst van Vlaanderen, niet vanuit deze of gene functie.

Het verankerings-thema in een bredere context plaatsen kan in dat perspectief een goede vertrekbasis vormen.

Verankering vergt punctuele maatregelen. Ik ben er tevreden en fier over dat de idee, die enkele jaren geleden nog door velen als aftands werd beschouwd, een volwaardige plaats heeft ingenomen in het beleidsdebat van vandaag. Verankering vergt een positief maatschappelijk-economisch klimaat. Punctuele maatregelen dienen tot niets wanneer Vlaanderen niet dat land is waar mensen volop kunnen investeren, volop mogen ondernemen, volop durven verantwoordelijkheid opnemen. Verankering is geen thema in de marge van de echte uitdagingen, verankering raakt de fundamenten van onze Vlaamse samenleving.

Maken dat ankers geslagen kunnen worden in stevige grond: dat moet voor de politiek verantwoordelijken een voortdurende betrachting zijn. Dat betekent in de eerste plaats: beleid voeren vanuit een samenhangende, langetermijnvisie waarin de dagiespolitiek wordt overstegen. Die bekommernis heeft ons in 1992 ertoe aangezet om het project "Vlaanderen-Europa 2002" te lanceren. Die bekommernis ligt ook aan de basis van verschillende beleidsinitiatieven die pas op langere termijn een rijke oogst zullen opleveren. Als Vlamingen zijn wij die manier van werken nog niet voldoende gewend.

De Vlaamse regering heeft talrijke en versnipperde bevoegdheden. Het gevaar is re el dat je door de bomen het bos niet meer ziet. Daarom ook is het belangrijk om voortdurend de grote lijnen van het beleid voor ogen te houden, nooit uit het oog te verliezen waar het werkelijk om gaat. Voor mij zijn er vijf krachtlijnen, die ook in de komende weken, maanden en jaren mijn houding als Vlaams politicus zullen bepalen. Dit is voor mij een persoonlijk engagement dat los staat van welke functie dan ook.

Op naar de lerende samenleving

Mijn eerste krachtlijn heeft te maken met de "lerende samenleving". Sinds 1995 is de begroting voor wetenschaps- en technologiebeleid elk jaar met 2 miljard frank aangegroeid. Dat was nodig om ervoor te zorgen dat Vlaanderen evenveel zou besteden aan onderzoek en ontwikkeling als de andere landen van de OESO. Wij hebben op die manier in n legislatuur 20 miljard meer besteed aan wetenschap en technologie dan bij ongewijzigd beleid het geval zou zijn geweest. We hebben meteen ook deze begrotingspost structureel 8 miljard frank hoger gezet. In een tijd van razendsnelle en ingrijpende technologische verandering, kan geen enkele regering het zich veroorloven om op dit vlak op de

rem te gaan staan: kennis is immers voor onze economie een determinerend competitiviteits-element. De vermelde inspanningen moeten bijgevolg worden doorgezet, met nog grotere aandacht voor de effectmeting ervan. Ook het wetenschapsbeleid is er immers niet om zichzelf.

Maar met meer geld voor onderzoek en onderzoekers ~ hoe noodzakelijk ook ~ heb je nog geen samenleving met "kennisweerbaarheid", geen samenleving die in het nieuwe geen bedreiging, maar een belofte ziet. Dat vereist een mentale ommekeer.

We willen "innovatieve geesten" in alle geledingen van de samenleving: in bedrijven en onder ondernemers, maar ook bij de overheid, in social-profit-instellingen, in vrijwilligersgroepen. En er zijn voorbeelden die ons allemaal kunnen inspireren. De gangmakers van de innovatiebeweging zijn niet toevallig onder de mobiliserende leuze "Durf innoveren" van start gegaan.

We willen ook de nieuwsgierigheid van jong en oud opwekken met succesvolle initiatieven van wetenschapscommunicatie, zoals de wetenschapsweek en de wetenschapstruck "Experion". De realisatie van Technopolis wordt een nieuwe mijlpaal inzake wetenschapspopularisering. Dit is een cruciaal element van wetenschapsbeleid, vermits het niet alleen de legitimiteit van dit beleid ondersteunt, maar tevens een katalysator vormt voor de verspreiding van de effecten ervan; door de ontdekkings- en technologielust van jongeren te wekken, stimuleren we het toekomstig aanbod van wetenschappelijk bedreven en gedreven Vlamingen.

Het hefboomkrediet voor innovatie-opleidingen is een eerste aanzet tot een vraaggestuurd beleid dat "levenslang leren" in al zijn aspecten moet ondersteunen en stimuleren. Wij hebben het dossier van de voortdurende vorming in het verleden onvoldoende energiek aangepakt. Nu is er voldoende consensus om terzake belangrijke stappen voorwaarts te zetten; de basis is gelegd.

Kerntaken van de Vlaamse overheid.

Dames en heren,

Waarmee moet het beleid zich bezig houden? Dat is mijn tweede krachtlijn: de zorg voor een slagvaardige Vlaamse overheid die zich op haar kerntaken toespitst. Ik geloof niet in een overheid die alles mag en alles kan. Betekent dit nu dat we ons moeten beperken tot een 19de eeuwse nachtwakerstaat? Neen, politiek heeft onvermijdelijk met elke maatschappelijke sector te maken. De overheid moet zich vandaag zo niet met alles, dan toch met heel veel bezig houden. Maar ze moet op al die terreinen niet alles willen doen. "Voorwaarden scheppen" en "Sturen": dat zijn haar kerntaken, daarvoor moet ze al haar bestuurskracht inzetten.

Op deze regel zijn er weinig uitzonderingen. De GIMV is er een van. De GIMV heeft ook in het verankeringsdossier een mooi palmares. Ze heeft aan vele bestaande en nieuwe ondernemingen mee de kapitaalbasis voor groei en ontwikkeling bezorgd. Het is voor mij geen evidentie dat we als overheid in alle tijden aandeelhouder van de GIMV moeten zijn. Ik vrees anderzijds wel dat bij een onmiddellijke volledige privatisering van de GIMV, het palet aan Vlaamse financieringsmogelijkheden zou verschromelen.

Maar de kerntaken van de overheid zijn dus "Voorwaarden scheppen" en "Sturen". De uitvoering kan ze in groeiende mate overlaten aan autonome ondernemingen, groepen en individuen.

Met Telenet is bewezen dat ook in Vlaanderen jonge ondernemingen in staat zijn om in pas vrijgemaakte markten te wedijveren met voormalige monopolisten. In onderwijs, welzijn en gezondheidszorg toont het middenveld, de "civic society" dat het vrij initiatief het meeste "social profit" oplevert en nog meer kan opleveren wanneer de lat gelijk wordt gelegd.

Vrijwilligers vervullen vaak de moeilijkste zorgtaken en trekken de culturele kar. De samenleving kan hen best bedanken door hen ruimte te geven voor nog meer inzet, met in de eerste plaats een statuut dat hen beschermt tegen dezelfde risico's als de beroepskrachten waarmee ze samenwerken.

Vrijwilligers verenigen zich in bestaande, maar ook in nieuwe organisaties. De overheid moet die vrijwilligersorganisaties steunen, zonder ze in een versmachtende omhelzing te nemen. De meest evidente vrijwilligersorganisaties zijn gezin en huwelijk; de spontane zorg die binnen deze structuren verleend wordt, verdient ook aandacht en steun, zeker geen fiscale bestraffing.

Bekwaam om de uitdagingen van de toekomst het hoofd te bieden

Zo kom ik tot de derde krachtlijn: de Vlaamse samenleving in haar geheel en in het bijzonder de Vlaamse overheid moeten goed toegerust zijn om de uitdagingen van de toekomst het hoofd te bieden. Want die uitdagingen zijn veelvuldig: de veroudering zal de vraag naar zorg, ook naar Vlaamse zorg doen toenemen; de mobiliteitsproblematiek vergt bijkomende investeringen in infrastructuur, ook voor het openbaar vervoer; inzake milieu en volksgezondheid wordt er van de overheid terecht meer verwacht.

We zijn er zonder meer trots op dat de Vlaamse overheid werkt zonder debudgettering, dat we zelf een aantal belastingen innen, dat het schuld- en thesauriebeheer op moderne leest geschoeid is. Dat lijken allemaal puur technische ingrepen, maar ze zorgen wel voor meer beleidsruimte, voor een correcte en dus meer rechtvaardige belastinginning, voor de bescherming van toekomstige generaties tegen de uitgavendrang van de huidige.

We zijn nog verder gegaan: ook de vrijgekomen extra beleidsruimte hebben we gebruikt om in de toekomst te investeren. We zijn gestart met vier miljard opzij te zetten om de zorg voor de bejaarden in de komende decennia te waarborgen.

Er is bijgevolg beleidsruimte op de Vlaamse begroting. Een regeringsvorming, en zeker een regeringswissel houdt nochtans het risico in die beleidsruimte te overschatten. Onder geen beding mag de budgettaire gezondheid in het gedrang komen.

Culturele voorwaarden voor economische groei

Dames en heren,

Mijn vierde krachtlijn heeft de meest rechtstreekse band met de verankering. Ik ben de voorbije jaren alsmaar beter gaan inzien dat maatschappelijke cohesie een noodzakelijke voorwaarde is voor welvaart en welzijn. De notie "affectio societatis", de basisvoorwaarde voor een goed beheer in een vennootschap, geldt ook voor de hele samenleving, de ruimere societas. Enkel wanneer voldoende groepen en individuen zich persoonlijk betrokken en geëngageerd voelen ten

aanzien van het algemeen belang, enkel dan zal dat algemeen belang werkelijk aan bod komen.

Wanneer het vertrouwen zoek is, moet een samenleving zich recht houden door strenge normen, voortdurende controles en draconische straffen. En ook dat zal niet helpen: regels en sancties zijn nodig om de maatschappelijke en economische dynamiek in goede banen te leiden, maar een overdosis ervan leidt onvermijdelijk tot het tegendeel van dynamiek, tot stilstand en achteruitgang.

Vertrouwen en responsabilisering moeten we ook binnen de overheidssector als beleidsprincipes hanteren, bv. in de relatie tussen de Vlaamse overheid en de gemeenten, zoals we doen via het Pact met de gemeenten. Op die manier kunnen we eenvoudige bruggen bouwen tussen verschillende beleidsniveaus en beleidsactoren: een Parlement dat zuurstof geeft, ministers die beleid voeren, een administratie die beleidsvoorbereidend en uitvoerend werkt, Vlaamse overheidsinstellingen die autonoom hun opdrachten vervullen. Zo stellen we de doelstellingen centraal, niet de structuren.

Vertrouwen is het enige alternatief voor regelgeving. Alleen wanneer we weten dat we op elkaar kunnen rekenen, zullen we onze berekenende houding laten varen en uitdrukkelijk kiezen voor het algemeen belang. Daarom moeten staatsstructuren worden georganiseerd op het niveau waarop de cohesie een realiteit is, in eerste instantie dus op het deelstaatniveau. En, dat wil ik hier graag herhalen, de komende periode moet er resultaat geboekt worden op vijf niveaus: versterking van de fiscale autonomie voor de deelstaten, overdracht van bevoegdheden inzake gezondheidszorgen en gezinsbeleid, defederalisering van de gemeente- en provinciewet, een beter gegarandeerde vertegenwoordiging van de Vlamingen in de Brusselse structuren, homogenere bevoegdheidspakketten.

Vertrouwen is er enkel in een samenleving waarin het respect voor de basisnormen en de onderlinge solidariteit algemeen zijn. Op die manier is de noodzakelijke "inburgering" van migranten en vierde wereld een proces van ontmoeting waarbij zij stappen moeten zetten naar ons en wij naar hen. Onze samenleving kan zich geen dichtbevolkte marges veroorloven.

Vlaanderen op de wereldkaart

Verankering is geen autarchische reflex, maar een instrument om de Vlaamse economie internationaal competitief te maken en te houden. De Belforten van ons model dienen niet in de eerste plaats om ons te beschermen, maar wel om onze horizon ruimer en verder te leggen.

Wie vandaag niet internationaal denkt en handelt, zal morgen niet meer meespelen.

Het Vlaamse buitenlandse beleid moet verder beogen Vlaanderen op de wereldkaart te krijgen, zowel politiek als economisch, commercieel, cultureel, wetenschappelijk enz. Alleen op die manier kunnen onze bedrijven en in het bijzonder de KMO's, onze universiteiten, hogescholen en scholen, onze wetenschappelijke instellingen, vorsers, sociale en culturele verenigingen, kunstenaars en studenten zich blijven ontwikkelen en ontplooiën. Men kan vandaag geen binnenlands beleid meer voeren zonder oog te hebben voor wat er internationaal gebeurt; omgekeerd bieden initiatieven in het buitenland nieuwe perspectieven en mogelijkheden aan talrijke Vlamingen.

Daarom is het van het grootste belang dat het toekomstige beleid Vlaanderen blijft promoten als betrouwbare partner voor samenwerking op diverse terreinen, als excellente investeringsregio en als een open exportland met kwaliteitsvolle producten.

Dames en heren,

Verankeren doe je niet op los zand. De stevige bodem die Vlaamse verankeraars nodig hebben, vinden ze in een cultuur van vertrouwen, in een geest van innovatie, in een bestuurskrachtige overheid, in vrij maatschappelijk en economisch initiatief, in een open, internationale, mondiale mentaliteit. Zo vinden de verankeraars partners bij de 6 miljoen aandeelhouders van de Vlaamse democratie.

Voor die stevige bodem heb ik de voorbije regeerperiodes in samenwerking met u allen trachten te zorgen. Ik ben u, ik ben de Vlaamse bevolking dankbaar voor de unieke kans die ik kreeg om samen met vele Vlamingen de toekomst te maken. Aan deze opdracht wil ik ook in de komende jaren verder werken, vanuit welke positie dan ook. De politieke zee is woelig, maar ik voel mij gesterkt door de overtuiging dat er voor elk schip een veilige thuishaven is.

"Vlaanderen in eindeloze verscheidenheid", zo schreef de historica Patricia Carson.

Wij willen Vlaanderen als een land dat een gelaat heeft elders in de wereld, een land ook waar iedereen een plaats heeft en echt iemand is.

Ik dank u

De natie en Vlaanderen

De natie als moderne vorm van sociaal-territoriale identiteit

Ludo Abicht, Luc Boeva en Frans-Jos Verdoodt

De wereldbevolking bestaat uit individuen. Toch ervaart ieder mens vanaf zijn geboorte een psychologisch proces van identificatie of vereenzelviging. Zo dient het hulpbehoevende kind zich te identificeren met de naaste sociale groep, nl. de ouders. Op latere leeftijd vertaalt de hang naar psychologische veiligheid zich vervolgens in de identificatie met de symbolen van de gemeenschap waarin men leeft. Aan laatstgenoemde identificatie is evenwel een voorwaarde verbonden: de betekenisvolle ervaringen met die gemeenschap moeten voor de betrokkene psychologisch gunstig zijn.

Identificatie is een gedragsimperatief dat bij elk individu inherent en onbewust aanwezig is. Men zoekt naar identificatie om psychologische veiligheid te verwerven. Identificatie kan gedeeld worden. Daarbij kan gezamenlijk opgetreden worden om de identiteit te beschermen of te versterken. Die gemeenschappelijke identificatie moet anderzijds wel *bewust* gedeeld worden.

Ook een politiek-territoriaal georganiseerde groep kan zich niet in stand houden zonder het bewustzijn van een gemeenschappelijke identiteit.

De gemeenschappelijke culturele identiteiten ~ cultuur verwijst hier naar cultuur *sensu lato* ~ worden voortdurend geconstrueerd en gereconstrueerd. Dat gebeurt in een veranderlijk en beïnvloedbaar complex van communicatieve verbanden.

Culturele identiteit is een contingent en open begrip. Niettemin kunnen er binnen een culturele identiteit collectieve neigingen bestaan om iets op een bepaalde manier te doen en te waarderen.

Die *culturele dimensies* zijn het resultaat van een specifieke historische ontwikkeling, zij kunnen enigszins beschouwd worden als *gestolde elementen van de identiteit*. De ene culturele identiteit is niet noodzakelijk exclusief ten opzichte van de andere. Iedereen draagt immers een gelaagd identiteitspakket bij zich. Daarenboven spelen ook andere soorten identificaties een rol bij de constructie van de identiteit. Zij situeren zich van klasse en geslacht tot families, buurt en sociale kring.

Vanzelfsprekend kunnen die verschillende identiteiten in onderling conflict treden, hetzij binnen eenzelfde persoon, hetzij tussen groepen.

Gedurende de negentiende en de twintigste eeuw manifesteerde de sociaal-territoriale, culturele identificatie zich onder de vorm van de natie.

De Industriële Revolutie en de Verlichting hadden op het einde van de achttiende eeuw de laïcisering van de maatschappij ingeluid. Hierdoor verdwenen de traditionele, sociaal-immobile structuren van het Ancien Régime, terwijl de staatsmacht niet langer werd verpersoonlijkt door de vorst. De burgers, die in rechte vrij en gelijk waren, leefden voortaan in een sociaal-mobiele maatschappij. Het autonoom geworden individu werd van nu af met de gemeenschap en de politieke macht verbonden door een nieuw politiek-territoriaal concept, nl. de natie.

De natievorming maakte de moderne samenleving bereikbaar. Dat gebeurde via de massa-communicatie. Op die manier werd de natie zelf een goed

functionerend netwerk van communicatie. Zij werd de uitdrukking van het maatschappelijk bindweefsel van de volkssoevereiniteit in de staat.

Een en ander bevestigde op definitieve wijze het systeem van soevereine staten dat zich sinds de Vrede van Westfalen (1648) had ontwikkeld. Elke staat ontleende zijn legitimiteit en zijn *id e-force* voortaan aan de nationale identiteit. De grenzen van de staat dienden in het vervolg samen te vallen met nationale grenzen.

De transformatie van de gemeenschappen in natie-staten verliep zowel op traditionele als op moderne wijze. Langs de ene zijde uniformiseerde en verenigde de natie de economie, de cultuur, het rechtswezen en de instellingen van het land. Langs de andere zijde werd een beroep gedaan op het verleden, op een welbepaald grondgebied en op een cultuur en een waardensysteem met een uniek karakter. Daarbij werden alle religieuze punten waarop de burger zich kon richten vervangen door nationale referentiepunten: vlag, kalender, volkslied, opvoeding en onderwijs, gemeenschapsdienst (dienstplicht). De burger vond zijn ultieme zingeving voortaan in de natie-staat.

De natie werd het product van de werking van het nationalisme.

Dit nationalisme is een politiek-territoriale ideologie met een culturele kern. Het stelt dat politieke en nationale omschrijvingen congruent moeten zijn.

Precies zoals het geval is met het internationalisme, vormt het nationalisme op sociaal-economisch en maatschappelijk vlak principieel een neutraal instrument. Dat instrument staat ter beschikking van alle klassen en bewegingen.

Het nationalisme richt dus het huis op maar richt het niet in, evenmin als het de regels bepaalt voor de huishouding. Het kan dus niet vereenzelvigd worden met welkdanige politieke richting noch maatschappij-opvatting. Daardoor kan een nationale beweging dan ook verbonden worden met en geïntegreerd in alle soorten maatschappelijke en sociaal-economische projecten, stromingen en bewegingen.

De nationale bewegingen gebruikten het nationalisme om nieuwe culturele identiteiten te construeren. Punt van discussie is daarbij wel de vraag of de naties tijdens de moderniteit ~ uit het niets werden geconstrueerd ofwel geïntegreerd werden op de vroegere etnische pre-nationale groepen. Sommige auteurs situeren de ideologie van het nationalisme reeds tijdens de Middeleeuwen, voorafgaand aan het moderne concept. Er bestaat alvast een nauwe band bestaat tussen *sommige* naties en pre-moderne etnische, maar tegelijk staat de moderniteit van *vele* naties onomstotelijk vast. De meeste naties werden gevormd op basis van voorafgaandelijke etnische banden en gevoelens, die door hun nationalisme noodzakelijkerwijze aangewend werden.

Hierbij werden één of verscheidene bouwstenen gebruikt, zoals taal, territoriale eenheid, gemeenschappelijke geschiedenis en religie. Vooral het aspect taal zou in de moderne staat zeer belangrijk blijken voor de uniformisering en voor de maatschappelijke promotie van de burgers. Daaruit ontstond dikwijls een strijd tussen de dominerende taal en de gedomineerde taal of talen. Die strijd zou vaak een natievormende factor worden.

Tijdens het proces van natievorming worden twee hoofdwegen gevolgd. Zij voeren ofwel langs het nationalisme van het burgerschap ofwel langs het nationalisme van de volksgroep of etnie.

De eerste richting wil vanuit de staat naar de natie. Zij refereert naar de moderne staatsstructuren en -instellingen en is inclusief. Zij houdt zich niet bezig met etnische afkomst en laat ~ onder bepaalde voorwaarden ~ buitenstaanders toe tot de natie. De tweede richting wenst een staat voor de natie. Zij verwijst naar de inhoud van symbolen, tradities, taal en cultuur of godsdienst en zij is exclusief. Zij wordt vaak op gang gebracht door intellectuelen, als een zuiver cultureel, literair en folkloristisch streven, zonder politieke implicaties. Pas in de tweede fase neemt de middenklasse deel aan de strijd, die verder een politieke doelstelling dient en een middel vormt tot maatschappelijke promotie. Pas daarna wordt de massa gemobiliseerd.

Hierbij dient echter meteen gesteld dat ook de eerste richting niet kan ontsnappen aan een culturele invulling, precies zoals de tweede richting noodgedwongen moet overgaan tot de ontwikkeling van burgerlijk-institutionele kenmerken.

Beide wegen leiden dus uiteindelijk naar hetzelfde punt, nl. de aankleding van het publieke domein ~ de staat ~ met waarden en belangen. De louter procedurele maatschappij of *civic state* is immers onvoldoende om de cohesie te bereiken of te bewaren. Want er is een gemeenschapsgevoel nodig waaraan het individu "betekenis" ontleent. Die gemeenschappelijke culturele identiteit is gebaseerd op de idee van het goede en het correcte, wat niet louter via procedures kan bereikt worden. Ook de gronden waarop de procedure is gebaseerd zijn immers onvermijdelijk cultureel gedetermineerd.

Het natiebepijp is, zoals alle culturele fenomenen, trendgevoelig. Zo werden tijdens de eerste helft van de negentiende eeuw ~ en later nog in de marxistische theorie uitsluitend grote naties getolereerd, die reeds verbonden waren met een machtige staat (Engeland, Frankrijk, Spanje), een culturele elite bezaten en een statustaal gebruikten (Duitsland). Kleine naties, zonder staat of statustaal, werden in de staatsnationalistische, darwinistische visie beschouwd als niet-modern en conservatief. De rol van de natie-staat en de invulling van het collectieve identiteitsconcept worden vandaag de dag in vraag gesteld. De trend naar *glocalisatie* (globalisering + localisering) verdringt de natie-staten. Langs de ene zijde wordt hun macht getransfereerd naar supranationale samenwerkingsverbanden. Langs de andere zijde eisen lagere bestuursniveaus steeds meer beslissingsmacht op (*subsidiariteitsbeginsel*). De regio en/of de regionals blokken worden dus de (voorspelde) plaatsvervangers voor de natiestaat. Voor de overheersende identiteitsfactor van die plaatsvervangers zijn er verscheidene kandidaten, van taal en cultuur tot topografie of gehechtheid aan een bepaalde plek.

Hoe ook, sociaal-territoriale identiteiten zoals naties zijn even reëel als efemer. Het zijn geen essenties maar constructies, die binnen de politiek-geografische context van de moderniteit blijven functioneren als onontkoombare en dominerende factoren. Hun werking beantwoordt daar immers aan wat Karel Van de Woestijne ooit "de intuïtie van eene noodzakelijkheid" noemde¹.

De Vlaamse nationale identiteit

Hoe voltrok de hierboven geschetste evolutie zich in de politiek-geografische ruimte die wij vandaag "Vlaanderen" noemen?

Na de Belgische Revolutie van 1830 verwierf een beperkte, Franstalige elite van cijnskiezers de politieke macht in de onafhankelijke, gecentraliseerde en unitaire

staat. Het Frans werd de enige officiële taal, als natievormende factor op de weg van de staat naar de natie.

In het noorden van het land kende het grootste deel van de bevolking echter slechts een veelheid van Nederlandse dialecten.

Enkel de hogere burgerij kon daar haar weg vinden in administratie en gerecht, in de mercantiele contacten en in het sociale leven.

Die elite was immers reeds tijdens het Oostenrijkse bewind van de achttiende eeuw verfranst geworden. Die toestand was grotendeels het gevolg van de uitstraling van de Franstalige, cosmopolitische adel en van de contacten met Franstalige centrale bestuursorganen in Brussel ~ het bestuur op de lagere niveaus gebeurde evenwel in de volkstaal. Tijdens het Franse bewind (1796-1814) had de overheid een staatsnationalistische, centraliserende verfransingspolitiek gevoerd. En tijdens de daaropvolgende vereniging met Nederland (1815-1830) verhinderden de gevestigde belangen van de dominerende Franstalige elite de duurzaamheid van de vernederlandsing van het openbare leven.

Het was vanzelfsprekend dat het Frans de dominerende statustaal werd in de nieuwe staat. Toen de machtselite in het midden van de negentiende eeuw een Vlaamse identiteit voorstond, gebeurde dat ter versteviging van de Belgische natie. Door dit unieke component wilde men de Franstalige Belgische natie immers onderscheiden van het bedreigende Frankrijk.

De nationale ~ Vlaamse ~ beweging zou doorheen het grootste deel van de negentiende eeuw opkomen voor de officialisering van het Nederlands in het noordelijk deel van België, dat gaandeweg *Vlaanderen* werd genoemd. Die beweging werd in de eerste plaats door intellectuelen geïnitieerd. Het Nederlands dat zij nastreefden was de standaardvorm van de Vlaamse dialecten. Hun actie vormde een onderdeel van de culturele ontvoogding van het volk. Dit Vlaamse nationalisme was etnisch van aard, het bezat nog geen politieke finaliteit.

Omstreeks de eeuwwisseling leidden de modernisering en de bureaucratisering van de staat echter tot een taal-gevoelige tertiaire sector. Evenmin als de economische elite, wenste die sector zijn bewegingsruimte en zijn sociale mobiliteit gehinderd te zien door het taalprobleem.

Geruggesteund door de gestage veralgemening van het (mannelijk) kiesrecht, breidde het Vlaamse nationale bewustzijn zich uit tot sociaal-economische motieven, die de vernederlandsing van het onderwijs bovenaan de agenda plaatsten. Tegenover de definitieve toepassing van het territorialiteitsbeginsel ~ streektaal = voertaal ~ in Wallonië, stond de weigering om in Vlaanderen af te stappen van het tegenovergestelde personaliteitsbeginsel. In Brussel tenslotte nam de verfransing toe, door de druk van het principe van de taalvrijheid, dat de sociaal dominante taal bevooroordeelde.

Het aanslepen van de wettelijke regeling van de taalkwestie, de katalyserende symboolfunctie van de revolterende *frontbeweging* en het (met Duitsland) collaborerende activisme leidden tot de radicalisering van een deel van de beweging. Het daaruit ontstane Vlaams-nationalisme streefde naar een politiek-territoriale invulling van de Vlaamse natie. Het door de oorlog aanzienlijk toegenomen bewustzijn van de Belgische natie trad voor het eerst in oppositie en wedijver

met de Vlaamse identiteit. Die Vlaamse identiteit werd van dan af overigens stelselmatig versterkt door politiek-culturele massamanifestaties zoals de vredesbedevaarten naar de IJzervlakte en ~ vanaf 1933 ~ de Nationale Zangfeesten.

Tijdens het Interbellum bewerkstelligde de brede Vlaamse nationale beweging in het Parlement de toepassing van het territorialiteitsbeginsel in Vlaanderen. De vooralsnog onvolkomen toepassing van dat beginsel bracht de officiële bevestiging van de verzwakking van de Belgische identiteit. Zij bekrachtigde tegelijk het bestaan van een Vlaamse natie, waarvoor de taal een symbool van de identiteit bleef.

Intussen ontwikkelden zich twee stromingen binnen het Vlaams-nationalisme. Naast de democratische vleugel die was voortgekomen uit de frontbeweging, groeide een exclusief en etnocentrisch natie-model, dat de antiparlementaire weg verkoos. De antidemocratische stroming won voortdurend aan invloed in het Vlaams-nationalisme. Zij collaboreerde tijdens de Tweede Wereldoorlog met de Duitse bezetter, waarbij zowel de Vlaamse als de Belgische natiegedachte ondergeschikt werden gemaakt aan de Duitse. Van de weeromstuit werd het beeld van de Belgische natie-staat tijdens de naoorlogse periode een dominant gegeven, ten koste van het Vlaamse natie-concept.

Vanaf de vijftiger jaren groeide het sociaal-economisch draagvlak waarbinnen gewerkt kon worden aan de politiek-culturele uitbouw van de Vlaamse identiteit. Dit leidde tot een aanzienlijke uitbreiding van de sociale groepen die hun opgang niet wensten geremd te zien door taaldiscriminatie.

Was de Vlaamse beweging steeds in hoge mate kleinburgerlijk van samenstelling en oogmerken geweest, vanaf de zestiger jaren werden sterke sociale en economische accenten gelegd. Eerst nu werd de "massale fase" van de natievorming bereikt. De taalgrens werd definitief vastgelegd, de totale taalhomogeniteit van Vlaanderen ingevoerd en de culturele autonomie verwezenlijkt. Dit alles betekende dat de strijd om de taalwetgeving feitelijk was afgerond en dat voortaan kon overgeschakeld worden op de territorialisering/federalisering van het conflict met de Franstalige en Waalse identiteit binnen de Belgische context.

Overigens bleef ~ en blijft ~ Brussel het breukvlak voor de verschillende nationale identiteiten. Politiek-territoriale modellen waren ~ en zijn ~ er niet mogelijk.

De democratische stroming binnen het Vlaams-nationalisme stimuleerde de institutionalisering van de Vlaamse identiteit in een Belgische staatsstructuur. Samen met de Belgische identiteit, werd die structuur steeds verder uitgehouden. In 1993 werd België grondwettelijk een federale staat.

Door een en ander verwierf het Vlaamse nationalisme tijdens de negentiger jaren een officieel karakter, als de "ideologie" van de overheid, de politieke partijen, de sociaaleconomische en culturele organisaties binnen de Vlaamse deelstaat.

Dit inclusieve Vlaamse nationalisme is gesteund op democratische principes. Het bezit een sterk burgerlijk bestanddeel en is in wezen niet verschillend van het officiële nationalisme dat bijvoorbeeld door Noorwegen wordt uitgedragen.

Daarnaast bestaat evenwel een variante van het Vlaamse nationalisme, die exclusief en etnocentrisch is en de vooroorlogse anti-Belgische stroming verderzet.

Besluit

Tijdens de voorbije anderhalve eeuw is de nationale beweging in Vlaanderen er in geslaagd om een tweevoudige achterstelling in feite en in rechte ongedaan te maken: de discriminatie van de Nederlandstaligen en de maatschappelijke ondergeschiktheid van de Vlamingen.

De weg die werd afgelegd vertrok vanuit de Belgische deelidentiteit. Hij liep over de sociaal-economische belangengemeenschap en resulteerde in een Vlaamse politieke identiteit en een Vlaamse staatkundige structuur. De verscheidene natie-modellen die daarbij als hulpmiddel golden, functioneerden zowel gelijktijdig als achtereenvolgend. De huidige Vlaamse nationale identiteit is het product van een globale, historische evolutie die niet afgesloten is. De Vlaamse natie is een territoriale en psychologische invulling van het politieke en geografische gegeven dat "Vlaanderen" heet. Die natie, die op het einde van de twintigste eeuw tot stand kwam, bezit daarom geen fundamentele waarde. Maar zij vormt wel een reëel maatschappelijk kader.

Naargelang van het soort nationalisme, wordt de verdere staatkundige evolutie uitgetekend langs federale, confederale, separatistische of segregationistische wegen. Mogelijks ook langs de ontwikkeling als een regio in Europese context.

Wat er ook van zij, de politiek-geografische entiteiten Vlaanderen en België en hun sociaal-psychologische invullingen dienen beschouwd als contingent en tijdelijk. Zij vormen een geconstrueerde essentie, maar zij zijn anderzijds wel werkelijkheden van het hier en nu. Daarenboven zijn ze en waren ze een vehikel voor sociale, economische en politieke belangenbehartiging. Hun maatschappelijke betekenis kan dan ook uitsluitend afgewogen worden tegenover de identificerende functie die zij vervullen voor de bevolking. Alleen in het licht van die vaststellingen kan hun geldigheid beoordeeld worden.

¹A. Deprez red., *Verzameld journalistiek werk van Karel Van de Woestijne, deel 8*, Gent, Cultureel Documentatiecentrum, 1992, p. 612.

Geopolitieke beschouwingen rond Vlaamse onafhankelijkheid

Paul Belien

Inleiding

Straks betalen we in euro's in plaats van in Belgische franken. In Trends suggereerde Frans Crols onlangs (7 mei) dat dit de "middenpuntvlindende krachten in België stimuleert" en dus de kansen op Vlaamse onafhankelijkheid vergroot. Hij zag daarvoor twee redenen.

De eerste is dat tot dusver "de munt" van de ernstigste redenen was om geen avonturen uit te lokken en de confederalisering van België ~ of de onafhankelijkheid van Vlaanderen ~ af te wijzen".

De tweede, dat omdat de staten van Europa elkaar voortaan niet meer met hun monetair beleid kunnen beconcurreren, zij die concurrentie zullen moeten aangaan op fiscaal, arbeidsrechtelijk, vennootschapsrechtelijk en ander gebied. De staten van Europa, maar ook Vlaanderen, zullen zich dus vanzelf ~ noodgedwongen diversifiëren van de omliggende streken, want, aldus Crols, "de internationale en Europese wedijver (zullen) Vlaanderen ~ en andere regio's en landen van Europa ~ drijven naar een eigen economisch en sociaal profiel".

Er valt wel wat te zeggen voor de stelling van Crols.

Inderdaad, ~ van de belangrijkste bindtekens ~ naast de monarchie ~ van het Belgische staatsverband, de gezamenlijke munt die de Belgen er tot dusver op nahielden, verdwijnt binnenkort.

Inderdaad, voorstanders van Vlaamse onafhankelijkheid werden tot dusver vaak gewezen op de rampzalige gevolgen die hun streven naar separatisme zou kunnen hebben op de monetaire stabiliteit van het land. Iets dergelijks zal men in de toekomst niet meer kunnen zeggen.

Maar brengt de euro ons werkelijk dichter bij de Vlaamse onafhankelijkheid, zoals Frans Crols denkt en hoopt? Leidt de euro tot een diversificatie tussen regio's en staten waarvan ook Vlaanderen zal kunnen profiteren? Ik vrees van niet.

Mijn argumenten zijn vooral van geopolitieke aard. Kort samengevat komt het erop neer dat ik niet denk dat de belangen van de oude Europese naties en de doelstellingen die zij elk tot dusver eeuwenlang constant in hun ongeveer duizendjarig bestaan nagestreefd hebben, grondig gewijzigd zijn na de Tweede Wereldoorlog.

De naties zijn gebleven wat zij waren. Er zit geen cesuur, geen fundamentele breuk, in hun geschiedenis. Sommigen denken dat die cesuur in de geschiedenis van de Europese staten er wel is geweest en te situeren viel in 1945, maar ik zie die fundamentele breuk niet.

Daarom wil ik enkele geopolitieke beschouwingen met u delen en daaruit een paar gevolgtrekkingen maken omtrent ons streven naar Vlaamse onafhankelijkheid.

Historische constanten

Toen België destijds opgericht werd, werd het geconcipeerd als een kloon van Frankrijk. "La Belgique sera latine, ou ne sera pas".

Zelfs vandaag is België, waartoe helaas ook Vlaanderen behoort, nog steeds een vazal van Frankrijk. Niet alleen druppelt het in Brussel telkens het in Parijs regent, niet alleen beheerst Frankrijk steeds grotere delen van onze economie ~ vooral in strategische sectoren zoals energievoorziening ~ maar ook in diplomatiek-politiek opzicht lopen wij braaf aan het handje van Frankrijk.

Tijdens internationale conferenties, hetzij op niveau van de UNO of de EU, speelt de Quatre Bras, het Belgische ministerie van Buitenlandse Zaken, vaak ontmijningsdienst voor de Quai d'Orsay, het Franse ministerie van Buitenlandse Zaken.

Brussel treedt ofwel klakkeloos de Franse visie, waarin uiteraard de verdediging van de Franse nationale belangen centraal staat, bij, of, erger nog, wordt door Parijs als loopjongen gebruikt om de reactie van de internationale of Europese gemeenschap te testen wanneer de Franse diplomatie bepaalde nieuwe ideeën wil lanceren.

Een voorbeeld was de lancering in het midden van de jaren tachtig door onze toenmalige minister van Buitenlandse Zaken Leo Tindemans van het idee om de Westeuropese Unie, een militair bondgenootschap van Westeuropese staten zonder de V.S., nieuw leven in te blazen. Dat idee werd gelanceerd via een tribune van Tindemans in Le Monde en was vooraf grondig besproken tussen de Fransen en de Belgen.

Een ander voorbeeld is de Belgische rol als gangmaker van nauwere zg. "politieke integratie" binnen Europese Gemeenschap en Europese Unie. In feite is die politieke integratie een Frans project en moet ze verlopen volgens de Franse plannen, maar daarop kom ik nog terug.

Kortom, het is steeds de bestaansreden van België geweest om een kloon van Frankrijk te zijn. België werd en wordt in feite door de Fransen als een kolonie beschouwd. Geopolitiek liggen wij in het expansieveld van Frankrijk. De Fransen hebben heel hun geschiedenis door, zowel in de tijd van het Franse koninkrijk, als tijdens de Republiek als onder de twee keizers Napoleon, de Rijn als hun natuurlijke grens beschouwd. Ten Oosten van de Rijn begint voor hen Centraal-Europa. Tussen Rijn, Alpen en Pyren en zou alles in feite aan de Fransen moeten toebehoren of minstens onder hun directe controle moeten staan.

Op "de Vlaanders", onze twee provincies ten westen van de Schelde, heeft Frankrijk zelfs historische claims. "On nous a vol la Flandre", hoort men in Vlaanderen wonende franskiljons soms vandaag nog vertellen wanneer zij zich ergeren aan de bestuurlijke ongelijkheid van het Vlaamse gewest. Er zit zelfs waarheid in die bewering.

Indien wij een kaart bekijken van het historische, middeleeuwse Frankrijk, het Franse kernland zoals het ontstond na het uiteenvallen van het Frankische rijk van Karel de Grote in 843, dan stellen wij vast dat er slechts één gebied is van deze historische nucleus van de Franse staat, die vandaag niet langer tot Frankrijk behoort: de hedendaagse Belgische provincies West- en Oost-Vlaanderen (op het Land van Aalst na).

"De Vlaanders" zijn veruit de langste periode van hun geschiedenis, namelijk 700 jaar lang, Frans geweest ~ v.l. langer dus dan de periodes dat ze Bourgondisch, Spaans, Oostenrijks, Hollands of Belgisch waren. Voor de Fransen is Gent een stad waarop zij historisch evenveel recht kunnen later gelden als op Rijsel ~ en heel wat Gentse franskiljons zullen dat beamen.

Wanneer wij de geschiedenis van ons Zuidnederlandse vaderland bekijken, dan moeten wij bijgevolg vaststellen dat er één constante inzigt: ons verweer tegen pogingen vanuit Frankrijk om onze onafhankelijkheid aan banden te leggen.

Wij hebben een geschiedenis van vreemde bezetting. Sommige bezetters, met name de Spanjaarden en de Oostenrijkers, kwamen hier echter slechts accidenteel, namelijk als gevolg van toevallige dynastieke erfopvolging. Ze hebben ons gewapenderhand onder de knoet gehouden omdat wij, geheel toevallig, nu eenmaal een wingewest van hen waren, maar zij zijn hier nooit gewapenderhand binnengevallen. Als de erfgenamen van onze vorsten toevallig met een ander getrouwd ware geweest, dan zouden wij hier nooit Spanjaarden of Oostenrijkers hebben gezien. Onze geografische ligging heeft ons nooit voorbestemd tot een conflict met Spanje of Oostenrijk. Dat conflict was een gril van de geschiedenis.

Slechts twee landen zijn hier ooit gewapenderhand binnengerukt zonder dat dit het gevolg was van een toevalligheid, met name Frankrijk en Duitsland. De Duitsers deden het uit praktische overwegingen, omdat ze naar Frankrijk trokken en wij daarbij op hun weg lagen. In 1914 hadden ze zelfs beleefd om een vrije doorgang gevraagd.

Er is slechts één land dat jegens ons echte annexionistische plannen koestert. Het is ons nooit binnengevallen omdat het tegen Duitsland oprukte en geen vrije doorgang had gekregen. Het is ons steeds binnengevallen omdat het ons wilde hebben. Daarom is Frankrijk onze ervvijand.

Van Spanje en Oostenrijk hebben wij niets te vrezen. Van Duitsland hebben wij ook niets te vrezen, als wij het zijn zin geven. Frankrijk kunnen wij zelfs niet paaien door het zijn zin te geven. Het heeft zijn zinnen immers op ons gesteld.

Maar naast een ervvijand hebben wij ook een ervvriend. Er is één land dat voortdurend voor ons op de bres is gesprongen. Het is onze natuurlijke, geopolitieke, bondgenoot. Niet Duitsland, maar Engeland.

Ik weet het, de Engelsen zijn niet veel beter dan de Duitsers en de Fransen. Zij koesterden even imperialistische dromen. Maar hun imperialisme heeft zich steeds naar de zee gericht, weg van continentaal Europa. Europees heeft het Britse imperialisme zich beperkt tot de andere landen van de Britse eilanden ~ denk aan de arme Schotten en Ieren ~ en tot een paar strategische punten ~ schiereilanden en eilanden die de zeewegen controleerden, zoals Gibraltar, Malta, Cyprus en Helgoland.

Maar op het continent koesterde Engeland geen dromen (behalve gedurende honderd jaar in de late middeleeuwen, maar dat kwam ook door een dynastieke "toevalligheid" ~ omdat de koningen van Engeland meenden dat zij via hun moeder ook op de Franse troon zouden moeten zitten ~ en niet omdat Engeland Frankrijk wilde annexeren.

Engeland beperkte zijn rol op het Europese continent ertoe ervoor te zorgen dat het nooit door een machtige buur bedreigd zou kunnen worden. Het verdedigde daarom een "balance of powers", met als doel Frankrijk, Duitsland en Rusland

even sterk te houden en ze te omringen door middelgrote en kleine, maar sterke en zelfstandige staten.

Wij, als kleinere staat geprangd tussen Frankrijk en Duitsland zijn dus van nature aangewezen op Engeland. Het is onze natuurlijke politieke bondgenoot, net zoals Engeland van nature de politieke bondgenoot is van, bijvoorbeeld, Polen. Maar van alle middelgrote en kleine landen zijn wij voor Engeland het meest belangrijk.

Doordat wij rechttegenover Engeland liggen (herinner u dat Napoleon Antwerpen een pistool noemde gericht op het hart van Engeland) zijn we de hele geschiedenis door niet alleen politiek maar ook economisch een bevoorrechte partner van de Engelsen geweest. Het was zowel politiek als economisch een win-win-partnerschap, waaraan beide partners hun voordeel deden.

Moet ik voorbeelden geven? Het volstaat wellicht uit het collectieve geheugen te putten zoals dat vastligt in onze nationale liederenschat.

In het "Arteveldelied", de lofzang op de eerste politieke heelnederlandse visionair, Jacob van Artevelde, zingen we ter ere van de grote Artevelde de retorische vraag: "Wie herbracht hier de rust op een teken van zijn hand? Wie verbond aan het nijvere Vlaanderen Engeland?" Het bezegelen van dit bondgenootschap was n van de politieke hoogtepunten van van Artevelde. Samen versloegen de Vlamingen en de Engelsen de Fransen toen in de slag bij Sluis.

In een ander nationaal lied, "Voor Vrijheid en Recht", over de Boerenkrijg, zingen we dat onze brigands de vijand van hun heerd bevochten en dat zij "steunden op Oranje's de Nederlanden n en juichten toen Brittanni's beloofde vloot verscheen", waarna "allen sterk en trouwe zijn gesprongen in de brand". De Boerenkrijg liep uit op een nederlaag want hij kwam te vroeg en te onvoorbereid, maar uiteindelijk, in 1815, kwamen de Engelsen de Fransen inderdaad uit ons land jagen en werden de Nederlanden n.

De Engelsen waren pleitbezorgers van deze hereniging van de Nederlanden in 1815. In dit herenigde Nederland zagen zij een sterke middelgrote natie die Frankrijk onder bedwang kon houden en de expansie van Pruisen naar het Westen kon afblokken.

Vijftien jaar later zaten Franse agenten-provocateurs achter de Belgische separatistische revolutie van 1830 en slaagden er ei zo na in om ons land opnieuw bij Frankrijk te annexeren. De Engelsen hebben helaas niet belet dat de Nederlanden eens te meer uit elkaar scheurden, maar ze legden België een gedwongen neutraliteit op die tot aan de Tweede Wereldoorlog heeft standgehouden en die in feite tegen Frankrijk was bedoeld, niet tegen Duitsland.

Als de Duitsers België in 1914 niet waren binnengevallen tijdens hun oorlog met Frankrijk, dan zouden de Engelsen waarschijnlijk niet eens bij de Eerste Wereldoorlog betrokken zijn geraakt.

In het interbellum heeft koning Leopold III geheel vrijwillig de neutraliteitspolitiek die de Engelsen ons in 1830 als garantie van onze onafhankelijkheid hadden opgelegd, voortgezet. Die neutraliteit was een akte van wantrouwen jegens Frankrijk. Leopold bevestigde de neutraliteit zeer tot ongenoegen van de Fransen, die hem ervoor hebben gehaat. De koning werd bij zijn buitenlands politiek beleid gesteund door de Vlaams-nationalisten. Hij heeft

zich na de oorlog de wraak van Frankrijk op de hals gehaald. Daarom wordt hij "le premier incivique, de eerste, de belangrijkste inciviek" genoemd.

Leopold was een inciviek, niet omdat hij tegen de Belgische belangen had gehandeld ~ hoe zou hij kunnen als koning van België? ~ maar omdat hij tegen de belangen van Frankrijk had gehandeld. Dat is een zeer interessante observatie: In België beschouwt men niet alleen al diegenen die de belangen van Vlaanderen dienen als incivieken, maar zelfs diegenen die de belangen dienen van een Belgische eenheidsstaat ~ kijk maar naar Leopold III en Joris van Severen ~ wanneer deze Belgische staat zich onafhankelijk opstelt van Frankrijk. "Civiek" is alleen diegene die België dient als een vazal van Frankrijk. Dit is een argument te meer voor de stelling dat juist in dit vazalschap van Frankrijk de bestaansreden van België ligt. Wie niet erkent dat België geen andere bestaansreden heeft dan een kloon, een vazal, een dienstknecht te zijn van Frankrijk en uiteindelijk door Frankrijk opgeslokt te worden, is een inciviek.

Voor het Verenigde Europa geldt vandaag hetzelfde.

Voor Frankrijk moet dit Europa een kloon worden, een dienstknecht van Frankrijk, een instrument tot betere verdediging van de Franse nationale belangen.

Frankrijk, en ook het Duitse politieke establishment dat met de Fransen collaboreert omwille van een soort Duitse pleinvrees, domineren dit verenigde Europa. Ze steunen het enkel en alleen omdat ze het kunnen domineren en het dienstig voor hen is. Wie bezwaar maakt tegen dit Europa, wordt afgeschilderd als een "slechte" Europeaan, een Europese "inciviek".

Maar zodra een Europees initiatief niet dienstig is en tegen het Franse belang ingaat, blokkeert Parijs Europa en dwarsboomt het consequent. Elk Europees project dat doorgang vindt, dient bijgevolg de belangen van onze ervijand Frankrijk.

De Engelsen kijken argwanend toe, maar moeten vaststellen dat de kleinere en middelgrote naties van Europa, die de natuurlijke bondgenoten van de Engelsen zijn, meegelokt worden in het grote Frans-Duitse project.

Frankrijk en Duitsland lonken thans in de richting van Rusland. Wanneer ze Rusland achter hun project kunnen scharen, kunnen ze de buit verdelen. Dan staat Engeland alleen en kunnen de drie continentale machten de kleine landen van Europa onder elkaar verdelen in respectievelijke exclusieve politieke en economische invloedssferen.

De kleintjes van West-Europa vallen daarbij onder de Franse politieke en economische dominantie ~ kijk naar België: dit proces is al meer dan een decennium versneld bezig ~ die van Centraal-Europa onder de Duitse en die van Oost-Europa onder de Russische.

Het monetair project

Laat ons nu het euro-project, de Europese monetaire unie, even vanuit geopolitiek perspectief bekijken.

Wanneer over de euro gediscussieerd wordt, spreekt men meestal uitsluitend over de economische voor- en nadelen. Van officiële zijde worden die voordelen sterk benadrukt, hoewel de economische risico's van de eenheidsmunt groot zijn.

Naast de economische discussie is er de politieke. Niemand betwist dat de eenheidsmunt op de eerste plaats om politieke redenen wordt ingevoerd, en niet omwille van economische motieven. Zelfs de voorstanders van de euro geven toe dat het om een politieke project gaat.

Dit zou ons tot grote achterdocht moeten aanzetten. Het is niet gezond dat economische beslissingen worden genomen op basis van politieke argumenten. Wanneer het over de waarde van geld gaat, moeten we nog meer op onze hoede zijn. Geld, de waardemeter van ons aller arbeid en ons aller bezit, is te belangrijk voor politieke experimenten.

Het grote politieke project waarvoor vandaag alles moet wijken, is dat van de Europese eenwording. Er moet een Europese eenheidsmunt komen omdat men absoluut een Europese politieke eenheid wil. Het streven naar die politieke eenheid werd ingezet in het begin van de jaren vijftig. Het expliciete doel, zeggen de voorstanders, is het vermijden van een nieuw Frans-Duits militair conflict. De Europese eenheid is dan de garantie voor vrede op het Europese continent doordat het de politieke zowel als de economische belangen van Frankrijk en Duitsland onlosmakelijk in elkaar verstrengeld zodat beide landen nooit meer met elkaar in oorlog zouden gaan. Dit is de idealistische idee die ten grondslag ligt aan de Europese federale staat waarheen onze politici ons leiden.

Het grote gevaar is echter dat het om een politieke utopie gaat. De geschiedenis leert dat federale staten alleen leefbaar zijn wanneer zij gedragen worden door een sterk gevoel van nationale eenheid bij de bevolking. Dat natie-gevoel bestaat in de Verenigde Staten, Zwitserland, de Bondsrepubliek. Het bestaat niet op Europees niveau en kan evenmin artificieel gecreëerd worden. Het bestaat zelfs niet op Belgisch niveau. Indien Vlaanderen onafhankelijk zou worden, zou deze nieuwe staat gemakkelijk federaal uitgebouwd kunnen worden ~ met autonome stedelijke kantons, zoals Antwerpen, en landelijke kantons, zoals de Kempen ~ omdat er een Vlaams natie-gevoel bestaat. Maar van België een werkbare, stabiele federale staat maken is reeds onmogelijk gebleken, laat staan dat het op Europees niveau kan.

Zijn wij dan, omdat een federale Europese staat een utopie is, gedoemd om te leven onder de permanente dreiging van een nieuw Frans-Duits militair conflict? Helemaal niet. Er bestaan andere middelen dan twee landen economisch en politiek onlosmakelijk in elkaar te verstrengelen, om te verhinderen dat buurlanden elkaar de oorlog verklaren.

Het belangrijkste middel is de versterking van de interne democratie. Er is historisch geen enkel geval bekend van twee democratische landen die elkaar de oorlog verklaren.

Een tweede middel is de voortzetting van de oude continentale evenwichtspolitiek waarbij Groot-Brittannië (aangevuld met Amerika) erop toeziet dat Frankrijk en Duitsland "braaf" blijven, zowel ten opzichte van elkaar als ten opzichte van hun kleine buurlanden.

Indien men echt bang is voor Frans-Duitse avonturen zouden deze kleine buurlanden er goed aan doen zich verregaand te integreren, bijvoorbeeld door middel van een versterking van de Benelux, het Scandinavisch blok, het blok van de Visegrad-landen (Polen, Tsjechië, Hongarije), het Baltisch blok, het Iberisch blok,... Deze blokken zouden nauw moeten samenwerken met elkaar en

met de Angelsaksische wereld om aldus een tegengewicht te vormen voor de continentale Europese grootmachten Frankrijk, Duitsland en Rusland.

Vandaag zien we echter dat de kleine landen, via het Europees federaal project, meegezogen worden in de Frans-Duitse continentale blokvorming. De euro verwezenlijkt zich als een politiek project. Het zijn de politieke belangen die spelen, maar uitsluitend de politieke belangen van Frankrijk en Duitsland. De Europese Unie dient niet de politieke belangen van ons land maar die van Frankrijk en Duitsland, onze historische vijanden.

Afgezien van de economische risico's is er dus ook een geopolitieke reden om achterdochtig te staan tegenover het Europees federaal project, met inbegrip van de muntunie. De Britten en de Scandinaviërs (zowel de Noorwegen die geen lid zijn van de EU als de Zweden en de Denen) doen voorlopig niet mee met de euro. Het is economisch een verstandige beslissing om een afwachtende houding aan te nemen. Het feit dat de Engelsen en de Scandinaviërs niet meedoen, zou voor Vlaanderen en Nederland een bijkomend politiek argument moeten zijn om voorlopig evenmin mee te doen.

Laat Frankrijk en Duitsland eerst maar eens aantonen of een muntunie van landen met twee tegengestelde culturen en belangen haalbaar is. Dat is het argument van de economische voorzichtigheid. Indien het antwoord daarop bevestigend is, laat ons dan in het project stappen, maar alleen op voorwaarde dat ook de Britten meedoen. Dat is het argument van de politieke voorzichtigheid. Anders worden we immers platgedrukt door de Fransen en de Duitsers.

In de Franse zone wordt separatisme niet getolereerd

Herinner u dat Frans Crols twee redenen op gaf waarom de euro tot een verzwakking van België zou leiden: ten eerste het wegvallen van het bindteken van de Belgische frank, ten tweede het feit dat landen die op monetair vlak niet meer met elkaar concurreren het thans op fiscaal, sociaal, vennootschapsrechtelijk,... vlak zullen doen en dat Vlaanderen daarbij vanzelf andere wegen zal uitgaan dan Wallonië.

Omdat de euro een Frans-Duits politiek project is, geloof ik, in tegenstelling tot Frans Crols, niet dat de invoering van de euro de belangen van Vlaanderen zal dienen. De kleintjes van West-Europa, waaronder België, of Vlaanderen, komen onder de Franse politieke en economische dominantie. De kleintjes van Centraal-Europa onder de Duitse. Die van Oost-Europa, wanneer de EU zich later in die richting uitbreidt, onder de Russische.

De Fransen gaan ons nooit toestaan "een eigen economisch en sociaal profiel" te ontwikkelen met een eigen fiscale, arbeidsrechtelijke, vennootschappelijke wetgeving die de Fransen concurrentie zou kunnen aandoen. Ze gaan de Vlamingen ook nooit toestaan om België uit elkaar te doen vallen en een eigen politieke weg uit te gaan. Daarvoor zie ik drie redenen.

De eerste is geopolitiek. Net als Wallonië ligt ook Vlaanderen ten westen van de Rijn, binnen het gebied dat Frankrijk om geopolitieke redenen wil controleren of minstens politiek en economisch domineren. Vlaanderen is wat dat betreft even belangrijk voor Frankrijk als Wallonië. Frankrijk wil Wallonië niet controleren, het wil het in België controleren.

Bovendien is Walloni op-zichzelf-alleen een puinhoop waar Frankrijk economisch weinig aan heeft. Mark Grammens wees onlangs op dit aspect en trok er de conclusie uit dat Vlaanderen, als het zijn onafhankelijkheid internationaal wil laten aanvaarden door de grootmachten, een "marshall-plan" voor Walloni zal moeten uitwerken. De grootmachten zouden de creatie van een Waalse staat die een economische puinhoop is en zich op eigen kracht nooit kan redden, niet aanvaarden en Frankrijk zou een dergelijke puinhoop niet eens willen annexeren of patroneren, aldus Grammens.

Ik denk dat Frankrijk dat laatste wil. Het wil Walloni wil domineren, maar omdat Walloni failliet is, wil het Vlaanderen erbij. De Franse economische expansie vandaag, zoals de overname van onze nutsbedrijven en strategische economische sectoren, beperkt zich niet tot het franstalige landsgedeelte, maar richt zich vooral op Vlaanderen en op de haven van Antwerpen.

Ten tweede is separatisme binnen de lidstaten van de Europese Unie (op instigatie van Frankrijk) verdragsrechtelijk quasi onmogelijk gemaakt, aangezien het Verdrag van Amsterdam niet toelaat om de grenzen van de lidstaten te wijzigen wanneer dit kan impliceren dat een deel van een grondgebied uit de Europese Unie zou kunnen treden. Destijds is Groenland uit de Unie gegaan, maar vandaag is dat wettelijk onmogelijk gemaakt. Men zal een Vlaanderen, dat weigert om de basispremissie van de Europese Unie (namelijk onderwerping aan de economische en politieke dictaten van Frankrijk en Duitsland) te aanvaarden, nooit laten gaan.

Ten derde wil Frankrijk geen separatistisch precedent scheppen binnen de Franse Europese invloedssfeer. Grotere regionale autonomie, laat staan onafhankelijkheid, voor de Vlamingen zou binnen de Franse landsgrenzen ook anderen, zoals Bretoenen, Catalanen, Corsicanen, Basken, Occitanen, Elzassers en (Frans-)Vlamingen, op gevaarlijke gedachten kunnen brengen. Binnen het door Frankrijk gedomineerde West-Europa acht ik grotere regionale autonomie, laat staan onafhankelijkheid, dan ook onmogelijk. Het zal op een Frans veto botsen en Frankrijk, dat in eigen land zelfs geen minimaal regionalisme toelaat, zal het gewapenderhand verhinderen.

Binnen het door Duitsland gedomineerde Centraal-Europa kan separatisme wel. Duitsland tolereert intern zelf een grote regionale autonomie en maakte daarom geen bezwaar tegen de Tsjecho-slovaakse scheiding. Maar aangezien Frankrijk iets dergelijks aan zijn grenzen niet zal toelaten, zullen ook de Duitsers het bij ons niet toelaten, want zij hebben België reeds aan de Franse invloedssfeer weggegeven.

Voor de Duitsers is België Franse "binnenlandse"-buitenlandse politiek, waarmee zij zich niet zullen bemoeien als de Fransen zich op hun beurt niet gaan bemoeien met de "binnenlandse"-buitenlandse politieke opties van Duitsland in de kleine Centraaleuropese landen. Duitsland is Frankrijk in dit verband trouwens een wederdienst verschuldigd. Toen Kroatië een paar jaar geleden onafhankelijk werd, was Parijs daar in feite niet mee gediend, maar het liet Duitsland, weliswaar met tegenzin, zijn gang gaan omdat Duitsland het wilde en Kroatië binnen de Duitse invloedssfeer ligt. Daarom zal Duitsland, zelfs indien het persoonlijk een onafhankelijkheid van Vlaanderen genegen zou zijn, binnen de Franse invloedssfeer niet ingaan tegen de zin van Parijs.

Wie als Vlaamse onafhankelijkheidsstrijder zijn hoop op Duitsland stelt, zal bedrogen uitkomen. Frankrijk is onze ervvijand en Duitsland zal nooit iets ondernemen ten gunste van ons, tenzij het zelf om eigen persoonlijke redenen uit is op een groot conflict met Frankrijk. Maar op dat ogenblik worden wij slechts een pion in een Duits machtsspel waarbij wij evenmin iets te winnen hebben, zoals twee nare ervaringen in deze voorbije eeuw reeds hebben uitgewezen. De Vlaamse Beweging is twee keer door de Duitsers voor de Duitse kar gespannen, heeft vervolgens, ten onrechte maar niettemin re el, een deel van de verantwoordelijkheid voor Duitse misdaden in de nek geschoven gekregen, en draagt daar vandaag nog steeds de gevolgen van. We zouden wat Duitsland betreft onze les geleerd moeten hebben!

Vlaanderen ligt, helaas, niet in de Duitse zone van Europa, waar het ontstaan van nieuwe staten wel getolereerd wordt, en evenmin in de Engelse zone, d.w.z. op de Britse eilanden (want ik zie zelfs Schotland op relatief korte termijn nog onafhankelijk worden zonder dat de Engelsen zich daar echt gaan tegen verzetten). Wij liggen, helaas, in de Franse zone, waar separatisme niet wordt getolereerd, net zomin als het Verdrag van Amsterdam de lidstaten van de Europese Unie ooit nog toelaat om uit de Unie te treden. Die Unie is immers ook een kloon van Frankrijk, net zoals België, en Frankrijk tolereert geen secessie, niet binnen zijn eigen grenzen en niet binnen de grenzen van zijn "klonen".

Het Middenrijk

Uit al het voorgaande kan u afleiden dat ik erg sceptisch sta tegenover de hedendaagse Europese integratie. Betekent dit dat ik tegen Europa ben, dat ik werkelijk een Europese "inciviek" ben?

Neen, ik beschouw mijzelf integendeel als een overtuigde Europese federalist, maar ik meen dat we terugmoeten naar het oorspronkelijke concept dat de zg. "vaders" van de Europese beweging, zoals bv. Schuman en Adenauer, bezielde.

Het verenigde Europa dat wij vandaag krijgen is een Europa onder Frans-Duitse hegemonie. Het is een Europa ten dienste van de Europese continentale grootmachten.

Het oorspronkelijke idee van de EEG was van een andere aard. Het was bedoeld om deze continentale grootmachten te beteugelen in plaats van hun geopolitieke doelstellingen te dienen.

Ik wil u even heel ver mee terugnemen in de geschiedenis, naar de tijd toen de continentale grootmachten, Frankrijk en Duitsland, met hun respectievelijke geopolitieke belangen ontstonden. Ik denk dat dit belangrijk is om te zien wat zij zijn en waar hun belangen liggen, en daardoor ook wat wij zijn en waar onze belangen liggen. Terug dus naar de Karolingische tijd.

Bij het Verdrag van Verdun in 843 werd het oude rijk van Karel de Grote niet eenvoudig in twee gedeelten - een westfrankisch koninkrijk, het huidige Frankrijk, voor Karel de Kale, en een oostfrankisch koninkrijk, het huidige Duitsland, voor zijn broer Lodewijk. Karel de Kale en Lodewijk de Duitser hadden nog een oudere broer, Lotharius. Hij erfde de keizerskroon en het land dat tussen Frankrijk en Duitsland in lag. Dit middenfrankisch rijk werd naar hem genoemd: Lotharingen.

Het middenrijk van Lotharius omvatte alle landen die vandaag tussen Frankrijk en Duitsland in liggen (nl. de drie Benelux-landen en Zwitserland) en verder het oostelijk deel van Frankrijk (nl. de Elzas, Lotharingen, Bourgondi en de Provence), een deel van het westen van Duitsland (nl. Friesland, dat langs de noordzeekust ligt, het hele gebied ten westen van de Rijn en het oostelijke deel van het gebied rond Keulen) en ook de noordelijke helft van Italië, het hedendaagse "Padani".

Toen Lotharius' zoon in 875 kinderloos stierf, werd dit middenrijk dat tussen Frankrijk en Duitsland lag, verdeeld tussen die beide landen. Maar omdat deze streken aan de periferie van het eigenlijke grondgebied van beide rijken lag, hadden de koningen van Frankrijk en Duitsland er vele eeuwen lang moeite mee om er hun gezag sterk te laten gelden. In het middenrijk was er geen koning of hij was ver weg. Het gevolg was dat gedurende de middeleeuwen, en in sommige gevallen tot in de 18de eeuw of zelfs tot op heden, de gebieden van het oude middendeel van Karel de Grote's keizerrijk bestonden uit praktisch autonome boerenrepublieken (zoals Zwitserland), onafhankelijke, door burgers bestuurde provincies (zoals de Nederlanden en het stroomgebied van de Rijn) of stadstaten (zoals Noord-Italië).

Doordat ze autonoom waren en nauwelijks werden lastiggevallen door hebzuchtige vorsten, hun belastinginners en bemoeizuchtige ambtenaren, werden deze gebiedsdelen zeer welvarend. Het kapitalisme, het economisch stelsel van de liberale vrije markt met minimale overheidsbemoeienis, is daar ontstaan. De as die liep van Amsterdam in het noorden tot Siena in het zuiden ontwikkelde zich tot de economische ruggegraat van Europa. Ze is dat tot vandaag gebleven. De bevolking ondervindt nog steeds de invloed van eeuwen onafhankelijkheid en autonomie zonder vorstelijke bemoeienis.

In de loop van de geschiedenis begonnen deze kleine, onafhankelijke staatjes zich in sommige delen van het middenrijk (namelijk de Nederlanden in de Bourgondische tijd en ten tijde van de Verenigde Republiek, en Zwitserland) aaneen te sluiten tot federaties waarin de deelgebieden en de individuele burgers een grote mate van autonomie behielden.

Het bestaan van een grotere federatie garandeerde niet alleen een betere bescherming tegen vijanden van buiten, maar bood op het niveau van de individuele republiek, provincie of stad ook bescherming tegen machtsmisbruik door regeerders, terwijl de burgers dezelfde vrijheid behielden als in de andere lidstaten van de federatie. Zo ontwikkelde zich het federalisme.

In het middenrijk werden verfijnde politieke theorieën geconcipeerd die ervoor zorgden dat niet de vorst of de regering het hoogste gezag belichaamde, maar het volk, waardoor de vorst of de regering zich aan de wet te houden had. Zowel Zwitserland (sinds de 13de eeuw) als de Nederlanden (van de 16de tot de 18de eeuw) waren republieken. De Bourgondische Nederlanden hadden een vorst, maar wanneer die vorst ~ de hertog van Bourgondië ~ belasting wilde heffen, moest hij de Zeventien Provinciën van zijn federatie om toestemming vragen. En in de belangrijkste provinciën, zoals Vlaanderen en Brabant, moest hij zelfs de afzonderlijke steden om toestemming vragen. "No taxation without representation" is geen uitvinding van de Amerikaanse Revolutie in de 18de eeuw, maar bestond bij ons reeds in de 15de eeuw.

Het vroegere Karolingische middenrijk werd dus niet alleen de bakermat van het kapitalistische vrije marktmodel maar ook die van de beperkte regeringsmacht. Er kwam een gedecentraliseerde politieke cultuur tot ontwikkeling waaruit dezelfde algemene principes voortsporen als uit de anti-absolutistische Britse politieke traditie. Anders dan in het Engelse common law-stelsel echter, wortelden de politieke stelsels hier in de traditie van het civiele recht en aanvaardden ze schriftelijke wetten en constituties. Dit is het federalisme ~ een stelsel dat bijna synoniem is met grondwettelijk beperkte overheidsmacht, zowel op plaatselijk als op het hoogste federale niveau.

Het federalisme is een van onder af opgebouwd, en niet van bovenaf opgelegd stelsel. Het wordt gekenmerkt door subsidiariteit: het delegeren van de macht aan het laagste bestuursniveau dat een degelijke civiele orde kan garanderen ~ en in sommige gevallen is dat het niveau van de individuele burger. Het middenrijk was een gebied van vrije burgers.

Veel van deze kapitalistisch-economische en civiel-politieke federalistische ideeën zijn via de Nederlanden in de angelsaksische wereld doorgedrongen. In de middeleeuwen waren er contacten op uitgebreide schaal tussen Engeland en Vlaanderen, en later tussen Engeland en Holland. Bernard Mandeville, de schrijver van de fabel der bijen, en van de eerste tractaten over liberale economie, was een Nederlander die zich in Londen had gevestigd. Via Nieuw-Nederland, de kolonie die de Hollanders in Noord-Amerika op het eiland Manhattan en aan de Hudsonrivier hadden gesticht, schoten de federalistische ideeën wortel in de Verenigde Staten om er later te worden geformuleerd in de Amerikaanse grondwet, die als het ware een fusie vormt tussen de beide tradities van beperkte overheidsmacht: het Engelse common law en de federalistische concepten ontstaan in de landen van het voormalige Karolingische middenrijk.

In de moderne tijd slaagden absolutistische alleenheersers er helaas langzamerhand in om de meeste gedeelten van dit oude middenrijk onder het centrale Franse en Duitse gezag te plaatsen. De koningen van Frankrijk en Pruisen wisten elk hun deel van de Rijnrovers te onderwerpen. De Franse Revolutie maakte in één klap een einde aan alle bestaande autonome regeringsvormen, en na de val van Napoleon keerde alleen Zwitserland terug tot zijn oude constitutionele orde.

Indien de Nederlanden in 1815 in plaats van een gecentraliseerd koninkrijk te worden, opnieuw een federale republiek waren geworden van autonome Verenigde Provinciën, was deze staat in 1830 niet uit elkaar gevallen, was Brussel vandaag nog een nederlandstalige stad geweest, was het land een koloniale grootmacht geweest waarvan de taal vandaag gesproken zou zijn op het Amerikaanse, Afrikaanse en Aziatische continent, kortom, zouden wij niet de sukkelars zijn die we vandaag zijn.

Maar helaas, overal in Europa behalve Zwitserland, begon in de 19de eeuw het tijdperk van de bureaucratische gecentraliseerde staat naar Frans en Duits model. Die staat heeft zijn macht steeds verder uitgebreid en zichzelf gelegitimeerd door verzorgingsstelsels op te zetten die de burger van de wieg tot het graf begeleiden.

Her en der echter, zoals in Vlaanderen en Lombardije ~ tegenwoordig "Padani" ~ is de herinnering aan de oude, vrije, federatieve autonomie blijven voortleven en genieten federalistische bewegingen nog brede steun vanwege de bevolking. Het is geen toeval dat de roep om regionale autonomie hand in hand gaat met

de roep om een liberale economie en het recht van het individu om voor zichzelf te zorgen zonder bemoeienis van de overheid.

Evenmin toeval is het dat vrijwel al diegenen die in de vroege jaren vijftig aan de wieg van de EEG hebben gestaan, politici waren afkomstig uit het oude Middenrijk van Lotharius. Kijk bijvoorbeeld naar de "vaders" van de Europese federatie; Adenauer en Schuman.

Robert Schuman was een Luxemburger van geboorte, maar had zich in zijn jonge jaren gevestigd in het aangrenzende Lotharingen, het door Frankrijk en Duitsland betwiste gebied dat in 1919 van Duitsland naar Frankrijk overging.

Konrad Adenauer kwam uit Keulen en beschouwde zichzelf allereerst als Rijnlander, veeleer dan als Duitser, zozeer zelfs dat hij ooit heeft gespeeld met de separatistische gedachte om een van Duitsland onafhankelijke Rijn-republiek te stichten.

Aangevuld met politici uit de drie Benelux-landen en Italië, waren dit de mannen die de Europese Gemeenschap hebben gesticht. Het federalisme waarvan Adenauer, Schuman en de anderen bezield waren wortelde in de traditie van het middenrijk, de smalle strook die van Friesland tot Rome liep en waar eeuwenlang betrekkelijk autonome republieken hadden bestaan die een federatie zagen als de beste garantie voor hun zelfstandigheid.

Om iets te begrijpen van het doel dat de stichters van de EEG voor ogen stond en van de oorspronkelijke aard van deze supranationale instelling, moeten we beseffen dat de EEG niet ontstaan is als een gezamenlijk initiatief van Frankrijk en Duitsland, de centralistische natiestaten die voortkwamen uit respectievelijk het Westfrankische en het Oostfrankische rijk, die thans de handen in elkaar hadden geslagen na elk afzonderlijk mislukt te zijn in hun pogingen om een verenigd Europa onder eigen gezag te vestigen en dan maar besloten hadden om hun imperialistische ambities voortaan samen te verwezenlijken.

Neen, de Europese federale gedachte is ontstaan als een initiatief in de Middenfrankische traditie. Het was bedoeld om zowel de Franse als de Duitse nationale ambities te beteugelen, en om alle tendensen in de richting van staats-absolutisme de kop in te drukken.

In hoge mate gevormd als zij waren door hun herkomst, de Middenfrankische burgergemeenschap, wisten de stichters van de EEG bovendien instinctief hoe ze te werk moesten gaan om riskante politieke ambities van staten te neutraliseren en vrijheid, vrede en welvaart te garanderen: nl. door middel van economische liberalisatie.

De ontsporing

Vandaag is het Europese project echter een ontsporing geworden van datgene wat de oorspronkelijke bedoeling was. In plaats van liberalisatie en vrijheid krijgen we meer dirigisme en overheidsbemoeienis, ditmaal op een supranationaal niveau. Woorden als federalisme en subsidiariteit in de mond van de Eurocraten zijn juist het tegendeel gaan betekenen van wat ze werkelijkheid betekenen.

Het federalisme gepredikt door de eurocraten is centralisme, de subsidiariteit is bedilzucht. In plaats van een Europa dat Franse en Duitse ambities tempert, krijgen we een Europa van gezamenlijke Frans-Duitse hegemonie.

Hoe is deze ontsporing mogelijk geworden? Hoe kon het Europese project door Frankrijk en Duitsland op zo'n succesvolle manier worden gekeerd?

Dat komt omdat Frankrijk gelijk had toen het besepte dat het Europa niet op zijn eentje zou kunnen domineren, net zoals Duitsland dat niet op zijn eentje kon - en omdat Frankrijk dit onmiddellijk besepte, op het ogenblik dat de "vaders" van Europa in de vroege jaren vijftig met hun idee kwamen aandragen. Frankrijk greep deze idee als een kans om een alliantie aan te gaan met Duitsland.

Die "vaders" daarentegen beseften niet dat het Middenrijk-op-zichzelf-alleen niet opgewassen was tegen een gezamenlijk Frans-Duits initiatief. En ook de Engelsen, die in de jaren vijftig nog verwickeld zaten in de afwerking van hun koloniale Brits-imperialistische verleden buiten Europa, beseften het belang niet van wat er gaande was.

Het Middenrijk kan tegen de Frans-Duitse frontvorming alleen op indien het zelf een front vormt met de Britten. Maar die zijn, aanvankelijk grotendeels door hun eigen fout, veel te lang afzijdig gebleven van het Europese project. Enerzijds wilden ze in de jaren vijftig zelf niet meedoen. Ze weigerden te geloven in een Europese integratie en hebben deze bestreden met de oprichting van de EFTA, waardoor West-Europa in twee rivaliserende kampen werd verdeeld. Anderzijds werden de Britten er, nadat ze hun blunder hadden ingezien, door manoeuvres van de Franse president de Gaulle in de jaren zestig opzettelijk en succesrijk buitengehouden.

Toen Groot-Brittannië in 1973 uiteindelijk lid mocht worden was het al te laat. De Gemeenschap was reeds van natuur veranderd en de ontsporing was al gebeurd. Europa was een centralistische en bureaucratische institutie geworden met een ernstig democratisch deficit.

Maar ook de kleine landen van het oude middenrijk hebben een grote blunder begaan. Zij hadden er in de jaren 50 en 60 op moeten staan dat zonder Groot-Brittannië geen enkele verdere stap in de richting van de Europese integratie gezet zou worden. Ze verzuimden het dit te doen.

Vandaag, nu ze met Frankrijk en Duitsland, maar opnieuw zonder Engeland, in de monetaire boot stappen, blijkt dat ze hun lesje nog steeds niet hebben geleerd. Zonder dat de Engelsen in de boot zitten, zullen ze door de Fransen en Duitsers worden gewurgd.

Het is een vergissing geweest de integratie verder te zetten zonder Engeland. De Britse aanwezigheid is onmisbaar als tegenwicht om de hegemonische tendensen van Frankrijk en Duitsland te compenseren. Door op de Britse aanwezigheid niet aan te dringen, werd het Frankrijk en Duitsland mogelijk gemaakt de oorspronkelijke idee van het verenigde federale Europa te kapen.

Onze erfvijand Frankrijk is binnen de Europese Gemeenschap en Europese Unie iedereen altijd te slim afgeweest. Omdat Frankrijk het enige land is waarvan de diplomatie consequent vanuit de oude geopolitieke overwegingen denkt en handelt, heeft het nooit een kans laten liggen en deze kansen altijd direct en volledig gegrepen.

Als continentaal land besepte Frankrijk, in tegenstelling tot Groot-Brittannië, reeds onmiddellijk na de Tweede Wereldoorlog dat het een bepaalde dosis supranationaliteit moest aanvaarden en het was dadelijk bereid dit te doen. Op voorwaarde dat Parijs de politieke touwtjes zelf in handen kon houden, was het

zelfs bereid zijn economische macht gedeeltelijk aan Duitsland af te staan. Wat Frankrijk eveneens onderscheidt van Groot-Brittanni is zijn wil om op de voorgrond te blijven van de wereldpolitiek. Maar omdat het daar all in niet langer toe in staat is, gebruikt Frankrijk de Europese Unie als een vehikel waarlangs het op de internationale scene kan optreden.

Frankrijk stelt alles in het werk om van Europa een internationale macht te maken, los van de Amerikaanse voorgedij, maar onder Frans leiderschap in uitsluitend ten dienste van de Franse belangen.

Vandaag streeft Frankrijk een volgende stap na. Het wil de zg. "oververtegenwoordiging" van de kleine landen verminderen, door ze niet automatisch elk een Europese commissaris te verlenen, door het aantal officiële talen van de Europese Unie te beperken, door het stemrecht van de kleine landen te verminderen, enz. Frankrijk wil naar een Europa met een beslissingsorgaan waarin de grote landen altijd vertegenwoordigd zullen zijn, en de kleine landen slechts bij beurtrol. Het is er zelfs in gelukt Groot-Brittanni voor dit idee te paaien. In de Verenigde Staten krijgen alle staten, hoe groot of klein ook, twee zetels in de Senaat, het meest prestigieuze politieke beslissingsorgaan. In het zg. "federale" Europa zullen de groten de kleintjes van tafel duwen. Niettemin staan sommige van deze kleine landen, zoals België, te applaudiseren en vragen om "meer Europa". Wanneer men weet dat "meer Europa" in feite "meer Frankrijk" betekent, beseft men waarom België de cheerleader van dit zg. "federale" Europa is. Inderdaad; omdat de bestaansreden van België het dienen van de Franse belangen is.

De Angelsaksische verankering als garantie voor de democratie

Vlaanderen, of beter de hele Nederlanden - en of men Walloni als integraal deel van de Nederlanden beschouwt of niet doet hier niet fundamenteel ter zake - heeft Engeland nodig.

Om geopolitieke redenen. Maar ook, en dat is minstens zo belangrijk, uit staatsfilosofische noodzaak: ter vrijwaring van de democratie en onze open samenleving.

In 1945 zijn de Engelsen - en ook de Amerikanen, we spreken in deze context dus misschien beter van de Angelsaksers - de Europese beschaving komen redden. Daarvoor moesten ze Duitsland, de kontinentaal-Europese grootmacht van dat moment, verslaan. In geval deze grootmacht de oorlog gewonnen zou hebben, zouden de democratie en de rechtsstaat in West-Europa definitief tot het verleden hebben behoord en zou de Middenfrankische traditie van de federale staat met minimale overheidsbemoeienis zijn opgedoekt. Daarmee zou ook het concept van de Europese beschaving zijn verdwenen.

Zowel Napoleon als Hitler rukten op onder een Europees banier en ronselden overal op het continent soldaten om voor "Europa" ten strijde te trekken. Hun Europa was een geografisch concept, geen beschavingsconcept. Maar veeleer dan een geografisch concept is Europa, denk ik, een idee - een idee namelijk van menselijke waardigheid en beperkte staatsmacht, een idee van een "open", d.w.z. niet-gesloten, niet-totalitaire samenleving. Dit Europa strekt zich niet uit van hier tot aan de Oeral, maar van hier tot Californië. Van hier tot Californië immers wordt voortgebouwd op de staatsfilosofische inzichten en politieke tradities die bij ons in het Middenfrankische rijk ontstonden.

Het Franse chauvinisme laat de geschiedenis van de mensenrechten en de democratie graag beginnen met hun Revolutie van 1789. Alle democratische grondrechten en beginselen van een rechtsstaat waren echter al geformuleerd tijdens de Amerikaanse revolutie - een decennium eerder, en gingen, zoals ik eerder aantoonde, terug op de Engelse en Middenfrankische "open" samenleving uit de middeleeuwen.

Wat de angelsaksers aan kontinentaal Europa kunnen bieden is een versteviging van de middenfrankische erfenis in ons werelddeel. Daarom is de voortdurende actieve aanwezigheid van Engeland in de Europese Unie noodzakelijk, en dit bij elke stap van het Europese integratieproces. Indien de Engelsen niet meedoen, mogen we de stap ook niet zetten. Daarom ook is de voortzetting van de Amerikaanse betrokkenheid bij de militaire veiligheid van Europa een goede zaak.

Tenslotte lijkt de angelsaksische optie mij ook de enige die wij kunnen nemen om Vlaanderen onafhankelijk te krijgen, bevrijd van de Franse hegemonie.

Omwille van, ten eerste, onze eeuwenlange contacten en goede nabuurschap met Engeland; ten tweede, het feit dat wij door onze ligging een bruggenhoofd kunnen zijn voor de Engelsen en de Amerikanen op het continent; ten derde, het feit dat we een gezamenlijke politieke traditie van democratisch bestuur delen, is het relatief gemakkelijk voor Vlamingen om bij de Engelsen en de Amerikanen begrip te wekken voor onze nationale verzuchtingen. We hebben veel meer gemeen en veel meer te verwachten van de angelsaksische conservatieve politici dan van Franse en Duitse nationalisten.

In angelsaksische eurosceptische kringen is men België - terecht - gaan beschouwen als een voorafbeelding van wat de verenigde Europese superstaat dreigt te worden. Omdat de Engelsen vrezen onder de knoet van Brussel terecht te komen, zijn ze extra sympathie en interesse gaan koesteren voor de Vlamingen die vandaag reeds onder hun knoet van Brussel zitten.

Het is belangrijk in contacten met Engelsen de parallellen te trekken tussen de Europese supranationale zg. "federale" staat met zijn vele volkeren, zijn financiële transferten en zijn fundamenteel ondemocratische structuren enerzijds, en de Belgische staat met zijn drie volkeren, zijn zg. "federale" structuren, zijn financiële transferten die het hardst werkende deel van het land leegzuigen, zijn fundamenteel ondemocratische en gescleroseerde instellingen.

Het is mijn aanvoelen dat het lot van België zal samenvallen met het lot van de Europese Unie zoals die vandaag geconcipieerd wordt als een kloon van Frankrijk. Als de Europese Unie ten onder gaat, bijvoorbeeld omwille van het schipbreuk lijden van de Europese monetaire unie, zal Frankrijk zodanig gezichtsverlies lijden dat Vlaanderen van de verwarring gebruik kan maken om zijn onafhankelijkheid te claimen. Indien wij op dat moment op de steun van de Engelsen en de Amerikanen plus de sympathie van de angelsaksische wereldpers kunnen rekenen, maken we wellicht een kans. Vlaanderen maakt alleen een kans als Frankrijk (tijdelijk) is uitgeteld.

Dan zal men ook de Europese integratie kunnen voortzetten op een middenfrankische manier waarbij de doelstelling de beteugeling van de Franse imperialistische aspiraties moet zijn. Als we er niet in slagen deze Franse aspiraties te beteugelen vrees ik dat Vlaanderen nooit onafhankelijk zal worden en de Nederlanden nooit herenigd in een hecht regionaal blok. Frankrijk is

immers onze erfviand waarvan wij nooit iets goeds te verwachten hebben gehad en ook nooit te verwachten zullen hebben.

Bovendien is Frankrijk de meest schrandere speler op het Europese schaakbord en denkt het steevast in geopolitieke termen. We moeten dat dus dringend ook gaan doen en de banden met de Engelse en Amerikaanse politieke wereld aanhalen.

Tot uw dienst: de leden van het hoofdbestuur.

Algemeen voorzitter:

Prof. Dr. Matthias Storme, Zuidbroek 49, 9030 Mariakerke

Algemene ondervoorzitters:

Lic. Gwij Steel, Fort Lapin 41, 8000 Brugge

Lic. Milka Tombal, Carnegielaan 47, 3500 Hasselt

Algemeen secretaris:

Lic. Machteld Lenoir, Vlamingdam 2, 8000 Brugge

Algemeen penningmeester:

Lic. Fernand Smets, Oostvaardijk 17, 2830 Willebroek

Hoofredacteur:

Mr. Frank Judo, Fonteinstraat 139 bus 16, 3000 Leuven

Bestuursleden:

Ph. D. Rita Wardenier, Weststraat 14, 8340 Damme

Ir. Marc Van Dongen, Bredabaan 764, 2170 Merksem

Prof. Em. Dr. Koenraad Van Camp, Lovelingstraat 70, 2060 Antwerpen

Prof. Dr. Jozef T. Devreese, d'Oultremontlei 24, 2930, Brasschaat

Lic. David Vits, Brusselsesteenweg 130, 2800 Mechelen